

Poštnina plačana
v gotovini.

ŽIVLJENJE IN SVET.

Tedenska revija

Štev. 2.

Ljubljana, dne 13. januarja 1928

Leto II.
Knjiga 3.

Ivan Bunin

Gospod iz San Francisca

S pisateljevim dovoljenjem poslovenil dr. N. Preobraženski.

«Gospod iz San Francisca» je ena najboljših povesti ruskega pisatelja Ivana Bunina, ki ga štejejo med največje živeče ruske pisatelje. Spisana je bila l. 1914. Pri povedanju v klenem, čistem jeziku, v lepih podobah, ki se vtisnejo čitatelju globoko v spomin in ki imajo mimo svojega stvarnega pomena še globoko simboličnost, o potovanju bogatega Američana v Evropo. Prikazujoč njegovo pot čez Ocean nam opiše veliki pisatelj razkošno življenje bogatašev na ogromnem parniku. Medtem ko se sita gospoda zabava in uživa vse slasti «gospodarjev» sveta, tuli spodaj razdvijano morje in venomer preči s poginom. Ni li ta plavajoči velikan današnja družba, pod katero se venomer vali nemirna ljudska masa? To je bilo res že l. 1914., a še bolj je po ruski revoluciji. V najlepšem delu Evrope pa zadene od strasti in slasti razvnetega ameriškega milijonarja kap. Vsi, ki so se mu trenutek poprej globoko priklanjali, se zdaj trudijo, da bi skrili njegovo truplo. Mogočnega gospoda iz San Francisca naložijo v nakatranirano krsto in ga prepeljejo na onem istem parniku, s katerim je dopotoval, skritega na dnu ladje, da ne kali popotnikom dobre volje, čez morje v domovino. Ni li parnik «Atlantida» simbol bogatega sveta, ki se ziblje vedno nad strašnimi prepadmi in kjer velja človek le toliko časa, dokler lahko plačuje svoj ugled in slasti?

Ivan Bunin se je rodil l. 1870. Sedaj biva kot begunec v Parizu. Mnogo je potoval, zato se v njegove spise pogosto vpletajo popotni vtiski. Spisal je precejšnjo vrsto del, ki imajo v ruskem in tudi v evropskem slovstvu sploh trajno vrednost. B.

Gorle ti, o Babilon, trdno mesto!
Razodetje sv. Janeza.

Gospod iz San Francisca — ne v Napoliju in ne na Capriju se ni nihče spominjal njegovega imena — je potoval v Stari svet za celi dve leti z ženo in hčerko edino zaradi zabave.

Bil je trdno preverjen, da ima polno pravico do počitka in uživanja, do dolgega in razkošnega potovanja in še do marsičesa drugega. Za tako prepričanje je imel več razlogov; prvič bil je bogat in drugič je vzlic svojim osem in petdesetim letom stoprav začel živeti.

Poprej namreč sploh ni živel, temveč le živil; sicer na moč dobro, vendar pa je polagal vse upanje na bodočnost. Delal je; nikdar ni držal rok križem. Kitajski delavci, katerih je imel v svojih podjetjih na tisoče, so dobro vedeli, kaj to pomeni — naposled je sam spoznal, da je že dosti storjeno; domala je bil že dohitel tiste, ki so se mu nekoč videli vzor. Sklenil je nekaj časa počivati. Ljudje, med katere se je šel, so imeli navado, da so pričenjali uživati življenje s potovanji v Evropo, v Indijo v Egipt. Tudi on je sklenil, da bo storil tako. Kaj pa, predvsem je hotel samega sebe nagraditi za mnoga leta, ki jih je prebil v delu, vendar je privoščil veselje tudi ženi in hčerki. Njegova žena ni bila nikoli posebno dojemljiva, ali vse priletne Američanke so strastne potovalke. Kar se tiče hčerke, nekoliko bolehnega, a že za možitev godnega dekleta, — za njo je bilo potovanje uprav nujno potrebno. Da ne govorimo o zdravju — mar se ne sklepajo na potovanju srečna znanja? Saj včasih sediš za isto mizo z milijarderjem, ali pa si skupaj ogledujeta freske

Potovalni načrt, ki ga je bil izdelal gospod iz San Francisca, je bil vrlo obširen. V decembru in januarju se je nadejal uživati južnoitalijansko solnce, pa starinske spomenike, tarantelo, podobnice potujočih pevcev in tudi tisto reč, ki jo toli tenko občutijo ljudje v njegovi starosti — ljubezen mladih Napolitank, četudi bi ne bila le-ta popolnoma nesebična. Karneval je kanil preživeti v Nizizi, v Monte Carlu, kjer se ob tem času zbira najodličnejša družba, tista, ki od nje zavise vse dobrate civilizacije: krog smokingov, stalnost prestolov, vojne napovedi in tudi procvitanje hotelov. — kjer se nekateri z vnamo udajajo tekmovanju z avtomobili in jadrnicami, drugi ruleti, tretji onemu, kar navadno imenujemo ljubimkanje, četrti pa strefljanju na golobe, ki slikovito poletavajo iz kletk nad diamanten travnik z moriem, tistim, ki ima barvo spominčic, dokler trenutek pozneje ne trčijo na zemljo kakor bele kepe. Začetek marca je hotel prebiti v Firenzi, za veliki teden pa se je hotel napotiti v Rim, da ondi čuje *Miserere*. Njegovi načrti so obse-

gali tudi Benetke, Pariz, bikoborbo v Seville, kopanje na angleških otokih, pa Atene in Carigrad, Palestino, Egipt in celó Japonsko, seveda šele na povratku. In spočetka je vse šlo kakor po loju.

Bilo je koncem novembra. Skoraj do Gibraltarja so morali pluti zdaj v ledeni megli, zdaj v metežu z mokrim snegom. A pluli so popolnoma srečno, celo brez morske bolezni. Na parniku je bilo mnogo potnikov, same odlične osebe. Parnik — znamenita »Atlantida« — je bil podoben najdražjemu evropskemu hotelu z vsemi udobnostmi, z nočnim barom, z orijentalско parno kopeljo, z lastnim dnevnikom. Življenje je tu potekalo po najodličnejših pravilih. Vstajali so zgodaj ob zvokih trobent, ki so se rezko razlegali po hodnikih že ob tisti temačni uri, ko je tako počasi in neprijazno svitalo nad sivo-zeleno vodno puščavo, ki je težko valovala v megli. Ogrnili so si flanelaste pižame, pili kavo, čokolado, kakao. Nato so sedli v marmorne kopeli, telovadili, da si obude slast do jedi in dobro voljo, oblekli dnevno obleko in so šli k prvemu zajtrku. Do enajstih so se izprehajali po krovih, vdihavali čist oceanski hlad, ali pa igrali sheffl-board in druge igre, da se na novo obudi tek. Ob enajstih so se okrepčali z obloženimi kruhki in čisto juho. Po okrepčilu so brali časopise in mirno pričakovali drugi zajtrk, ki je bil še redilnejši in raznovrstnejši od prvega. Naslednji dve uri sta bili namenjeni počitku. Vsi krovi so bili tisti čas natrpani z naslonjači, v katerih so ležali z odejami pogrnnjeni potniki. Gledali so oblačno nebo in penaste grebene, drveče doli po morju, ali pa so sladko zadremali. Proti peti uri so jih spočite in razigrane napojili z močnim, dišečim čajem s pecivom. Ob sedmih so trobente naznanile obed z devetimi jedmi. Tedaj si je mencal gospod iz San Franciscaroke, ker je čutil preliv življenskih moči. Pohitel je v svojo bogato luksuzno kabino, da se obleče.

Zvečer so nadstropja »Atlantide« zijala v mrak, kakor da bi imela neštetilne ognjene oči. Velika množica slug se je z mrzlično naglo obračala v kuhinjah, pomivalnicah in vinskih kletih. Ocean, ki je valoval za ladjinimi boki, je bil grozen, ali nanj ni nihče mislil, saj so vsi trdno zaupali oblasti, ki jo je imel nad njim kapitan. Rdečelas, neverjetno velik in okoren, vedno nekoliko zaspan mož, ki je bil v svoji uniformi s širokimi zlatimi našivi podoben ogrom-

nemu maliku, je le redkokdaj prihajal iz svojih skrivnostnih prostorov med ljudi. Ob rilcu ladje je vsak hip zavrtno tulila in peklenško togotno cvillila sirena, ali malokdo je čul za mizo njen pisk. Zagluševali so jo zvoki krasnega godalnega orkestra, ki je izbrano in neumorno sviral v ogromni dvorani z dvojnimi okni. Dvorana je bila obložena z marmorjem in postlana z baržunastimi preprogami: vsa je bila zalita s praznično lučjo kristalnih lestencev in pozlačenih svečnikov. Bila je prenapolnjena z damami v globoko izrezanih večernih oblekah in z briljanti, pa z moškimi v smokingih, s slokimi lakaji in spoštljivimi natakariji, izmed katerih je eden, *maître d'hotel*, tisti, ki je sprejemal samo naročila za vina, nosil okoli vratu verigo, kakor da bi bil lord-mayor.

Smoking in prekrasno perilo sta jako pomladila gospoda iz San-Franciscar. Suh, nevisok, okoren, toda krepak, sijajno obrit in spodobno živahen, je sedel v zlato-bisernem sijaju te palače pri steklenici jantarnega johannisbergerja, pri neštetilnih kozarcih in kozarčkih iz najnežnejšega stekla, pri šopku kodrastih hiacint. Njegov rumenkast obraz s pristriženimi srebrnimi brki je imel nekaj mongolskega, debeli zobje so bliščali od zlatih plomb, njegova krepka plešasta glava pa se je videla, kakor da bi bila iz stare slonovine. Razkošno, a letom primerno je bila oblečena njegova soproga, velika, široka in mirna ženska. Obilno okrašena, a prozorno lahko in nedolžno odkritosrčno obleko je nosila njegova hči, sloka, visoka s čarobno počesanimi krasnimi lasmi, s sapo, ki je dišala po vijolicah, z rahlimi in nežnodrobnimi rožnatimi prišči okoli ust in med lahno napudranimi lopaticami... Obed je trajal celi dve uri, po obedu pa se je pričel v posebni dvorani ples. Ob tem času so odločevali moški, med njimi seveda tudi gospod iz San-Franciscar, na temelju poslednjih političnih in borznih novic usodo narodov. Visoko so stegovali noge in njih obrazi so postajali malinasto rdeči: tako dolgo so kadili havanske cigare in pili likerje v baru, kjer so stregli zamorci v rdečih suknjah, z očmi, ki so bile podobne trdo skuhanim in olupljenim jajcem. Po oceanu pa so tulile in valovale črne gore. Burja je krepko žvižgala skozi vrvi, vse težke od vlage. Parnik se je venomer tresel, premagujoč burjo in te gore. Kakor plug je odmetaval trepetajoče grmade, ki so

vsak trenutek zavrele in vrgle kvišku svoj penast rep. V smrtnem obupu je stokala od megle udušena sirena, a stráže na stolpu so zmrzovale od mraza in postajale zmedene od neznosno napete pozornosti. Parnikov povodni trebuh je bil podoben mračni in vroči peklenski globini, njenemu zadnjemu devetemu krogu. Ondi so votlo gogotale orjaške peči. Njih razbeljena žrela so požirala kupe premoga, ki so ga z ropotom nalagali od plamenov krvavordeči, z jedkim, umazanim potom oblit, do pasu goli ljudje. A ljudje v baru so medtem brezskrbno stegovali noge na ročaj naslonjača, srkali konjak in likerje, se kopali v valovih dišečega dima in duhovito kramljali. V plesni dvorani je vse sijalo in lilo svetlobo, gorkoto in radost. Pari so se zdaj sukali v valčku, zdaj zvijali v tangu in godba je trdovratno, z neko osladnonesramno žalostjo prosila venomer eno, venomer eno in isto... Med to bleščečo množico je bil neki poslanik; suh, skromen starček. Bil je velik bogataš, obrit, dolg, nedoločene starosti, sličen prelatu, oblečen v frak starega kroja. Bila je svetovna lepota, za spoznanje že ovenela in ne preveč krepostna. Bil je eleganten zaljubljen parček, ki so ga vsi radovedno opazovali, ker ni prikrival svoje sreče; on je plesal samo z njo, pel je in je bil dovtipen samo, če ga je ona spremljala na klavirju; karkoli sta naredila, vse je bilo tako ljubko in očarljivo. Samo kapitan je vedel, da je ta parček najel Lloyd, da za dober denar igra ljubezen in da že dolgo potuje zdaj s to, zdaj z ono ladjo.

V Gibraltarju je vse razveselilo solnce, vreme je bilo kakor v zgodnji pomladi. Na krovu »Atlantide« se je prikazal nov potnik, ki je vzbudil splošno zanimanje, princ-prestolonaslednik neke azijske države, ki je potoval incognito. Bil je majhen človek, pa navidez nekam lesen, čeprav je bil sicer prožen in gibčen. Imel je širok obraz, ozke oči, zlata očala. Njegovi košati brki so bili nasršeni kakor pri mrliču in to ni bilo nič kaj prijetno. Drugače pa je bil na moč ljubezniv, preprost in skromen človek. V Sredozemskem morju je zopet zadišalo po zimi. Plesali so debeli in kakor pavji rep pisani valovi z snežnobelimi grebeni, ki jih je dvigala ob blestečem solncu in popolnoma čistemu nebu tramontana, leteče veselo in besno naproti. Drugi dan je nebo malce obledelo in megla je zastrla obzorje; bližala se je zemlja, prikazala sta se Ischia in Capri.

Z daljnogledom se je že videl Napoli, podoben kupu sladkornih kock, nasutih ob vzhodni sinjaste grmade. Vrh Napolija in te sinje grmade se je prikazala nejasna in mrtva, s snegom pobeljena vrsta oddaljenih gora. Mnogo ljudi je stalo na krovu. Veliko lady in gentlemanov je že obleklo lahne kožuhe z dlako na zunaj. Molčeči kitajski boyi, ki so govorili samo, šepetaje, krivonogi dečki s smolnatimi kitami do tal in z deklško gostimi trepalnicami, so že polagoma vlačili k stopnicam kocate odeje, palice, kovčge in torbe iz krokodilovega usnja. Hči gospoda iz San Francisca je stala poleg princa, ki ji je bil snoči po srečnem naključju predstavljen; dajala je videz, kakor da bi pozorno zrla v daljavo, kamor ji je kazal princ, pripovedujoč ji o nečem z naglim in polglasnim govorom. Po postavi se je videl med drugimi kakor deček; ni bil nimalo lep, preje malce čuden: nosil je očala, okrogel klobuk, angleški površnik, a kocine redkih brk so bile ožgane kakor žima, tenka polt ploskega obraza se je videla kakor napeta in rahlo lakirana. Toda dekle ga je poslušalo in od razburjenja ni razumelo, kaj ji govori. Srce ji je živahno utripalo od neumljivega občudovanja, ki ga je bila občutila do njega in od ponosa, da stoji in govori samo z njo. Vse, vse na njem je bilo nekako drugače kot pri ostalih. Njegove suhe roke, njegova čista polt, pod katero se je pretakala starinska kraljevska kri, celo njegova evropska, popolnoma preprosta, toda nekako posebno bréžhibna obleka — vse je skrivalo neumljiv čar in izvajljalo zaljubljena čuvstva. Kar se tiče samega gospoda iz San Francisca, je nosil cilindar in vrh lakiranih čevljev sive gamaše; venomer je lukal na slavno lepoto, ki je stala poleg njega: visoko, čudovito raščeno plavalasko z očmi, ki so bile poslikane po najnovejši pariški modi. Držala je na srebrni veržici majčkenega, sključenega, oguljenega psička in se je z njim vedno pogovarjala. In hčerka, ki je občutila neko nejasno nerodnost, se je potrudila, da ne bi opazovala očeta.

(Dalje prih.)

Spiritizem in sodobna znanost

V naših dneh je ljudstvo omikanih dežel prav tako nagnjeno k misticismu, k veri v skrivnostne, neumljive pojave, kakor je bilo v vseh prejšnjih časih, do neke mere celo bolj. Ni ga skoraj kraja na Slovenskem, v katerem se ne bi bolj ali manj odkrito govorilo o «občevanju z duhovi». «Življenje in svet» bo posvetilo v letošnjem letniku daljšo vrsto člankov tako zvanim okultnim pojavom; spiritizmu, vidovitosti, astrologiji itd. Skušali bomo bravce podučiti o tem, kar trde pristaši teh nauk, pa tudi o sodbi objektivne znanosti, ki imej v vsem poglavitno in dokončno besedo. Za danes objavljamo samo nekoliko splošnih in načelnih opazk o razmerju znanosti nasproti spiritizmu.

Vera v duhove je stara kakor človeštvo. Nič ne vemo, v kateri dobi se je pojavila; izkopine pa nam pričujejo, da je že pračlovek v jamah poznal razne vraže in se bal zlih duhov. Ne vemo, kedaj je jel ločiti duhove v dobre in slabe; lahko pa sklepamo, da jih je ustvaril iz strahu in pa zbog popolnega nepoznavanja prirode. Primerjava primitivnih verstev nam kaže, da so duhovi zgolj posebljenje človeku neumljivih, koristnih ali škodljivih prirodnih sil.

Nekateri si razlagajo postanek vere v duhove na dokaj preprost, vendar pa verjeten način: Pračlovek je videl, da se je v trenutku, ko je njegov bližnji umiral, dogajalo s človekom nekaj posebnega: Izdihnil je in na mah ni bilo v njem več življenja. S poslednjim dihom je tedaj zapustilo človeka to, kar ga je oživljalo. Kam neki je odšel dih? (V mnogih jezikih potekata besedi dih in duh iz istega jezikovnega debla.) Skrivnostno je molčala priroda. Človek tistih časov ni imel niti najskromnejših pojmov o bistvu prirode in njenih sil; ves svet se mu je videl tako zapreden v pajčevino ugank, tako pravljichen, kakor se danes zdi otroku. Kdo bi mu bil odgovoril, kam je odšel dih neznanega človeka?

Nad špiljo je zažarelo nebo, blisk je šinil iz oblakov in je razklal mogočno drevo na dvoje. Kdo je tam zgoraj? Človek je preganjal mamuta in jelena in ko ju je bil ubil, se je čutil gospo-

darja. Mamut se je čutil gospodarja slabših zverin. Mar je človek brez gospodarja? Toda kako ga spoznati?

Človekov um se je počasi iskril in bistril, toda bolj ko je človek gledal okoli sebe, več gospodarjev je odkril. Čudni so bili ti mogočniki; mi jim danes pravimo prirodne sile, pračloveku pa so se zdeli nad vsem svetom gospodujoča bitja — bogovi.

Ne vemo, katera vera se je pojavila preje: vera v trajanje človekovega diha ali vera v gospodarje. O verskih nazorih, ki so hkrati znanstveni in modroslovni nazori tistega časa (ločitev se je mogla izvršiti mnoga tisočletja pozneje), vemo bore malo ali nič. Obstojte razne nalike s sedaj obstoječimi verstvi neomikanih narodov, ki pa so zgolj domneva in nič več. Vemo pa, da so prvotni ljudje pripisovali duha tudi živalim in rastlinam. Nekateri živali so še v zgodovinski dobi, na dokaj visoki stopnji omike, oboževali kot bogove (bik Apis itd.). Stari Egipčani so mumizirali tudi živali. Ne vemo, kedaj se je izvršil velik preokret: človek se je kot bitje, ki poseduje ogenj, ume govoriti in ima še druge prednosti pred živalmi, izločil iz prirode in se proglasil za posebej ustvarjeno bitje. Ob tem vprašanju se lomijo tisočletja in le-to je tudi za našo razpravo najvažnejše.

Zakaj vprašanje se glasi tako-le: Če je človek izvzet iz prirodnega razvoja, tedaj je izvzet na vsej črti. Ako ustvarja človeško telo posebna astralna duša, kakor uče spiritisti, tedaj dobi podoba sveta docela drugačno lice; vsa naša spoznanja o prirodnem razvoju so razveljavljena glede na človeka, njegova duša je »stvar za se«, nezavisna od gmote, podvržena čisto posebnim zakonom. Za človeka tedaj ne velja to, kar velja za druge žive organizme, po neumljivi božji volji dobiva človeška duša živalskim organizmom podoben organizem, da nekaj časa izvršuje življenske naloge in se potem vrne v čisto, nadčutno podobo.

V bistvu se tu ujemajo domala vsa današnja verstva, vsako pa si zamišlja po svoje usodo duše na tem in na onem svetu. Dolg, težaven je bil razvoj od prvih pojmovanj o dihu, ki zapušča človeka ob smrti in se plazi po rastli-

nah in živalih, do krščanskega nazora o duši! Toda že preje so se pota k »resnici-varljivki« silno razšla in izprekrižala:

Predvsem je začel človek spoznavati prirodo in je prišel vendarle k malce jasnejšim pojmom. Tako je n. pr. utegnili občutiti velik strah pred drevesom; ki ga je zažgal »ogjenj z neba«, ni pa videl v ognju nič čudežnega in skrivnostnega, ko se je naučil, kako se izdeluje in praktično uporablja. Vzlic temu sega še v zelo kulturne plasti nekdanji skrivnostni strah pred ognjem, njegovo češčenje in poveljevanje. Tako v naših kmečkih hišah molijo, kadar se prižge večerna luč (ogjenj). To je odsev pradednega čaščenja ognja in svetlobe, ki drhti tuji v molitvi za mrtvimi: »Večna luč naj jim sveti!«

Takih primerov je vse polno. Z ene strani se nekdanje skrivnosti popolnoma zjasne in postanejo vsakdanji pojav (čeprav so v resnici prav tako ali še bolj »čudežne« kakor tako zvani »čudeži«), z druge strani pa preidejo v razne popolnejše, finejše, abstraktne oblike. Tako se je na eni strani razvila znanost kot nauka o pojavih, na drugo stran pa se je postavilo verstvo, ki je vsebovalo nekoč tudi modroslovje, dokler se ni tudi to ločilo in krenilo svoja pota.

Čemu pripovedujemo vse to?

Gre za naše vprašanje, za vprašanje o duhovih. To je predvsem vprašanje o človeškem izvoru: Ali je človek prirodno nastalo bitje, ali pa je produkt nekake duše, ustvarjen posebej od vse-mogočnega stvarnika in duševno neumrjoč?

Težko se je izkopati iz zmede vsakovrstnih problemov. Mimo vere obstojata še modroslovje in znanost (nekateri poslednjih dveh niti ne ločijo). Vera odraža stare nazore, ki se dele v dvoje: 1. v vprašanja o pojavih, 2. vprašanja o pojmih. Medtem ko ne moremo nikdar povsem izpodbiti pojmov (na primer vprašanje božanstva, duševnosti i. t. d.), v kolikor segajo na čisto abstraktno, našim izkušnjam nedostopno področje, jih moramo in smemo zavrniti ondi, kjer gre za pojave, ki so podvrženi našemu znanstvenemu raziskavanju ni doumevanju. Tako vprašanje, ali obstoje duhovi (duše) kot samostojna bitja — da preidemo takoj v sredino stvari — sega na dvoje področij: na versko (pojmovno) in na znan-

stveno (prirodoslovno). Če kdo čuti potrebo, da veruje v nekaj, kar se ne da z dokazi ne izpodbiti in ne potrditi, prosto mu. Ali vprašanje je takoj drugačno, če gre n. pr. za to, ali se — kakor trde spiritisti, — prikazujejo v tvarnih oblikah »duhovi z onega sveta«. Mi nikakor nočemo izpodbijati n. pr. vero, da je vesoljstvo delo osebnega stvarnika; smatramo, da ni prepričevalnih in absolutno veljavnih dokazov ne za in ne proti. Ali pri »rojstvu« novih zvezd niso astronomi opazili nobenega drugega činitelja kot fizikalne in kemične zakone, ki so v vsem vsemirju enaki. S tem ni rečeno, da ni bil tu mogoč, toda znanost ga za razlago tega pojava ne potrebuje in pojmi o njem sploh ne spadajo v znanost. Enako je z duhovi. Če kdo trdi, da se prikazujejo bitja, ki jih ne poznamo, ki niso od tega sveta, tedaj si moramo najprej biti na jasnem, za kaj nam gre: za vero, za pojme, ki jih že imamo v glavi, za kakoli drugega — ali pa le za čisto, suho, brezosebno in za nas brezkoristno resnico. Kdor hoče verovati v spiritizem, naj se zaveda, da je vernik, a vera se ne krije vsekdar z znanstveno resnico.

V modernem svetu prevladuje načelo, ki bi ga moral poznati tudi sleherni preprost človek: V vseh rečeh, ki so znanstveno dojemljive in dosegljive, imej edino odločilno besedo znanost. Verstvo mora tedaj svet pojavov, ki jih lahko znanstveno preiskujemo, prepustiti znanosti. Za službene cerkvene kroge je bilo to vsekdar zelo neprijetno, zakaj verstvo, sloneče na vnaprej določenih, apriornih pojmih, ne more videti, če se podira to, kar smatra za svoj steber. Ali ta proces se ne da zadržati. Prirodna znanost prepušča modroslovju in bogoslovju prepir o pojmih, ki so neodvisni od pojavov, ne bo pa si dala vzeti pravice, da odločuje o samih pojavih, h katerim štejemo tudi človeka, njega izvor, razvoj in fizične lastnosti.

★

Tudi spiritizem je v jedru vera, ki sega daleč na področje znanosti. Ta vera sloni predvsem na pojmu, da ima človek dušo, ki ob oživitvenju vstopi v človeka in ob njegovi smrti zapusti telesno shrambo ter s svojim nevidnim, astralnim telesom prestopi dimenzije našega, čutnega sveta in odplava na »oni«, nadčutni svet. Ta pojem je čisto verski pojem; presega krog znanosti in

le-te dalje ne zanima. Znanost lahko odgovarja n. pr. tako-le: Vprašanje: Ali se res opaža pri človeškem zarodku nenadna vključitev kakega novega činitelja? — Ne. Predvsem se je »življenje« začelo že pri oploditvi novega bitja. Razvoj embrija je podvržen istim zakonom kot razvoj drugih hrbtničarjev. — Ali se opaža v človeškem telesu prisotnost kakega posebnega činitelja, ki ni podvržen splošnim zakonom? — Ne. Čeprav še niso dokončno rešeni vsi problemi tako zvanega duševnega delovanja, vendar ne smatramo, da bi pri fiziologiji možganov odločeval činitelj, ki bi bil izvzet iz splošne zakonitosti snovnega sveta.

Spiritizem pa dokazuje na dolgi vrsti primerov, da so se res pojavila bitja, ki so se izkazala kot duhovi umrlih ljudi, živeči neodvisno od gmotnega sveta onstran dosega človeških čutil. Mnogim ljudem zadostuje, da se to avtoritativno povdara in že verujejo. Drugi so se prepričali »na lastne oči«. Videli so pojave, ki so potrdili to, kar so hoteli verovati. Tretji so se po proučevanju teh skrivnostnih pojavov odločili za to, da jih priznajo kot resnico.

Glede prve skupine, mislim, ni treba nadaljnjih besedi. Nekateri ljudje — nemara celo večina ljudi na svetu — so tako rekoč ustvarjeni za to, da verujejo vse, kar se jim zatrjuje s strani, ki jo smatrajo verodostojno, ali ki nasedajo celo očitnemu praznoverju. Sem niti ne štejemo ljudi, ki tiče še na primitivnih stopnjah omike: celo med tako zvanimi izobraženci jih je nemalo, ki verujejo brez razsodka.

Druga skupina je že zanimivejša. Tu moramo nekoliko opravičiti znanost. Iz zgodovine poznamo mnogo primerov, da službena znanost, kakor se goji na univerzah, ni hotela priznati, da bi bilo treba raziskovati pojave, ki neka-ko niso šli v format službenih ved. V našem času je to že bolj redek pojav; ali spomnimo se, da so se sodobni učenjaki posmehovali Galvaniju zaradi njegovih poizkusov z elektriko. Tudi tako zvani okultni pojavi so dolgo časa zaman trkali na vrata znanosti. Ali sama znanost ne odgovarja za predsodke znanstvenikov, ki so čisto človeški. Za pred enim stoletjem še nepriznane pojave, kakor so podzavestna stanja, hipnoza, sugestija, telepatija, vidovitost itd., obstoji danes že posebna veda; parapsihologija; prav tako pojave, ka-

kor je n. pr. tako zvani magnetizem v človeku, potem levitacija in podobno, proučuje parafizika. Nekateri učenjaki so sicer še vedno vzdržni nasproti proučevanju »parafizičnih« pojavov, vendar je danes to področje že priznано kot polje znanstvenega proučevanja. Posihmal ni več mogoče govoriti o »čudežjih in »skrivnostih«, zakaj zagonetni pojavi se čedalje bolj jasijo. V nadaljnjih člankih bomo čitatelja podrobneje seznanili z uspehi proučevanja; za sedaj zadostuj samo to. Oni, ki so videli na spiritističnih seansah razne medijumalne, levitacijske in teleplastične pojave, so samo pod vplivom stare vere v duhove postali verniki spiritizma; v kolikor gre za verovanje in prepričanje, jih prepuščamo lastni vesti, vendar pa se mora vsak razumen človek ondi, kjer se uveljavlja znanost, podvreči njeni avtoriteti. Dveh resnic ni; ali je resnica, da so ti pojavi plod doslej še neproučenih, vendar pa iz prirode izhajajočih sil, tedaj velja to tudi ondi, kjer še nimamo jasnega in dokončnega odgovora; ali pa je resnica drugo, da so nadnaravnega izvora. Slednje pa je znanost v teh vprašanjih že do dobra izpodbila.

O tretji skupini, ki šteje v svoje maloštevilne vrste tudi imena nekaterih znanih učenjakov, ne bomo razpravljali na tem mestu. Pojavi, ki so na tem področju predmet proučevanja, so vrlo kočljivi in zaviti v temo; njih raziskavanje je skrajno težko in počasno. Tudi marsikak učenjak lahko na tem področju izgubi tisto duhaprisotnost, ki bi ga držala nad stvarmi in ljudmi ter mu kazala pota k čisti resnici. Imena znanstvenikov - privrženecv spiritizma tedaj ne potrjujejo njegove absolutne znanstvene resničnosti, zakaj marsikateri se je bil odločil zanj iz drugovrstnih, n. pr. iz verskih razlogov.

Središče spiritizma je in ostane medij; brez medija ni »občevanja z duhovi«. Mnoge, ki so bili razkričani kot sloveči mediji in so sodelovali pri znanstvenih poizkusih, so pozneje razkrinkali kot sleparje. Tako se je nenačoma porušila ta ali ona stavba učenih in na videz zanesljivih izsledkov. Vendar je danes že znanstveno dognano ter dokaj raziskano še nedavno povsem »okultno« polje mediumizma, tako da tudi tu, če se trdno oklepamo znanosti, ne zgrešimo zlahka poti v goščavo praznoverja.

Po vsem, kar smo doslej povedali, si bomo na jasnem v teh-le točkah:

Spiritizem je za znanstveno (to se pravi: objektivno mislečega in po kolikor moči neizpodbitni resnici o svetu in življenju stremečega) človeka sprejemljiv le v toliko, v kolikor ne prihaja navzkriž z znanstvenimi izsledki, načeli in metodami. V vseh vprašanjih, kjer gre za pojave, ima odločilno besedo tista veda, v čije področje spadajo ti pojavi.

Vnaprejšnja prepričanja o bistvu pojavov, kateri so predmet znanstvenega študija, spadajo na področje verovanj in verstev in ne morejo rabiti kot merilo pri spoznavanju resnice.

Znanost ni ta ali oni nazor (materijalizem, spiritualizem itd.), marveč je strogo izkustvena, na izključevanju

vseh nedoumljivih činiteljev sloneča metoda iskanja resnice. Znanost ne more priznati nobenih osebnih želj, potreb in okusov, niti se nasloniti na dvomljive, nedokazane in nepreiskane govorice. Znanost se tudi ne more dati vplivati od starih izročil, posvečenih avtoritet in nešteti predsodkov, ki še žive med ljudstvom kot dediščina preteklosti.

S tega vidika ostane na spiritizmu le to, kar gre v področja raznih ved; to se pravi, da za strastne, vase zagrizene vernike spiritizma ostane bore malo. Mislimo, da bo znanost prej ali slej rešila še vsa temna vprašanja, ki jih označuje okultizem, ostalo pa se bo razblinilo kot prazna vera in zmota ali kot plod srčnih čuvstev in razvnete domišljije.

Lepa služkinja iz Marienburga na carskem prestolu

Ob 200letnici smrti ruske carice Katarine I.

Naša zgodba se pričenja z vojnimi doživljaji saksonskega misijonarja Glücka. Učeni gospod je postal po vseučiliškem študiju protestantovski duhovnik v mestecu Marienburgu na Livonskem (v sedanji Latviji). Kmalu se je naučil latiškega in ruskega jezika, hoteč kot zvest vernik Martina Luthra prevesti sv. pismo iz hebrejščine in grščine naravnost v latiški jezik, oziroma nadomestiti Rusom v Pečerski pokrajini (v vzhodni Latviji) slaboumljiv cerkveno-slovanski prevod sv. pisma z ruskim prevodom. L. 1702. pa je velika severna vojna prekrizala apostolsko delovanje gorečega pastora.

Bojar Šeremetov je vrgel Švede iz Livonske, strašno opustošil deželo in poslal vse uglednejše osebnosti kot talce v Moskvo. Tudi pastor Glück je postal ondi ravnatelj prve ruske »gimnazije«, na kateri so se predavali najrazličnejši predmeti od »filozofske modrosti« in »teoloških sladkosti« do »telesne spodobnosti«: poklona, sabljanja in jahanja.

V Glückovi hiši je stanovala tudi služkinja, livonsko dekle Marta, »schönes Mädchen von Marienburg«, kakor so jo zvali meščani. Bila je zaročena ali poročena z nekim švedskim dragoncem, a vojna ju je bila ločila za vedno. Nevoščljivci so pozneje trdili, da je bila

Marta »navadna perica«, da je prišla v ujetništvo v »sami srajci«. Vsekakor se je polastil Marte kot najlepšega dela vojnega plena sam Šeremetov. Pozneje jo je odstopil svojemu načelniku Menjšikovu, ki je nekoč prodajal po ulicah vroče zemlje, a je potem postal carjeva desna roka: knez, predsednik državnega senata in predsednik vojne kolegije (t. j. minister). Pri Menjšikovu je zagledal bujno in veselo dekle sam car Peter. Brž je zahteval, naj mu jo »pošljejo zvečer z lučjo«. Posihmal se ni mogel več ločiti od nje. Peter je bil poslal že pred petimi leti v samostan svojo prvo ženo Lopuhino, ki mu jo je kot 16-letnemu mladeniču obesila na vrat preskrbna mati.

Vendar je preteklo dokaj časa, preden se je odločil car za cerkveno poroko s svojo srčno prijateljico Katenjko (Marta je seveda prestopila v pravoslavlje z imenom Katarina). Obe njuni lepi in bistri hčerki — Ana in Elizabeta. — sta bili že na svetu, preden se je sklenil ta zakon, dejstvo, ki je pozneje hudo oviralo prestolonasledstvo. Evropski diplomatje so se že naveličali iskati ženina za carjevni. Sploh je imel po tedanjih nazorih Petrov drugi zakon dvomljivo veljavo in marsikdo ni smatral carice-tujke »kmetice« za zakonito soprogo.

Zato pa je bila Katarina prava žena carja-delavca. Krpala mu je obleko in nogavice, ga zdravila z obkladki in drugimi domačimi sredstvi. Samo Katarina je umela spraviti vinjenega carja v posteljo, kar spričo Petrove robustne naravi ni bil baš lehak posel. Samo ona je lahko ukrotila njegove živč-

Leta 1711. je Katarina storila carju še večjo uslugo. 400.000 Turkov je obkoli-
lo ob reki Prutru (v sedanji Rumunski)
izmučeno, 60.000 vojakov broječo rusko
vojsko. Peter je preveč zaupal pravo-
slavnemu prebivalstvu, ki mu je obeta-
lo vso pomoč. Ali živila in strelivo so
izostala, kobilice so opustošile stepe.

KATARINA I.,
ki je postala iz služkinje ruska carica.

ne napade, ki so prehajali zdaj pa zdaj v divjo besnost. Čim je spafil carjev obraz znan krč, so dvorjani brž poklicali Katarino. Dobrotljiva kmetica je položila carjevo glavo na kolena in mu ščegetala lase. Car je na njenih kole-
nih hitro zaspal. Vsi navzoči so molčali
kakor grob okoli nepremične carice,
dokler ni car uro ali dve pozneje vstal
zdrav in čvrst.

Izročilo zatrjuje, da je Peter tako ob-
upal, da je že sklenil, poiskati junaško
smrt v boju. Ponoči je poslal senatu
(državni vladi) v novo prestolnico Pe-
trograd poslednji obupni ukaz, v kate-
rem ga je rotil, naj ne izpolni nobenega
njegovega povelja, ako bi njega, carja,
zajeli Turki. Če pa bi padel v boju, naj
mu izberejo dostojnega naslednika. Ali
Katarina, ki je spremljala carja na bo-

jišče, je ponoči poslala turškemu vezirju vse svoje dragulje in tako rešila položaj. Turki so takrat sklenili mir. Carikine zasluge pri Prutu omenja ukaz o prvem ženskem redu sv. Katarine, ki ga je ustanovil Peter; ponovna uradna priznanja so izšla l. 1724. (eno leto pred Petrovo smrtjo), ko je končno car kronal svojo ženo kot Katarino I.

Kljub svoji preprostosti je skrbel za njen sijajni dvor in je povišal v aristokrate njene livonske sorodnike: Hendrikove, Skavronske, Jefimovske, ki so jih iskali po vaseh posebni sli. Poslednji meseci sicer srečnega zakona so bili jako mrkli. Petrov sin Aleksej, čigar mati je bila nesrečna Lopuhinova, je sovražil očetovo delovanje in je po veleizdajniškem begu v Evropo umrl v Petrogradu l. 1718. kot žrtev takratne krute justice. Mlajši sin Peter (Katarinin) je umrl kot otrok. Edini moški naslednik je bil Aleksejev sin, drugi 10-letni Peter, zoper njega pa so bili vsi carjevi pristaši z Menjšikovim na čelu, ker so se bali, da bo sčasoma maščeval očetovo mučeniško smrt. Naposled je bil car menda tudi ljubosumen na ženo, dasi je sam živel po tedanjih navadi razbrzdano življenje. Bal se je, da bi vladal namesto Katarine pohlepni Menjšikov, »prvi tat«.

Bogve koliko obglavljenj bi še doživela prestolnica, če ne bi Peter takrat umrl, ne da bi se bil odločil, kdo bo njegov naslednik. Pričela se je burna doba dvornih revolucij. Vdova, ki ni imela nobene pravice do prestola, je odrinila vnuka. Menjšikov in znani diplomat Tolstoj (prvi grof tega imena)

sta zagrozila starim bojarom, carjevičevim pristašem, da jim bo garda »razbila glave«. Garda, »ruski janičarji«, je res bila udana »carici-soldatki«. Katarina ji je naklonila velike milosti. Tri tedne po moževem pogrebu je bila tako dobre volje, da je na dan 1. aprila prestrašila prestolnico z zvonjenjem na poplah. Aprilska šala žalujoče vdove! Vladala je srečno in veselo še dve leti, ne da bi si prehudo belila glave z državnimi posli, ki jih je pač slabo razumela. Zato pa je pridno veseljačila; včasih ni šla do 5. zjutraj počivat. Zapravila je milijonske vsote in se zelo odebelila. Tajna policija je imela vsak dan obilo posla z obglavljanjem »veleizdajalcev«, ki so napijali bodočemu Petru II. Vendar je v svoji oporoki določila, da izvršuj do polnoletnosti velikega kneza najvišjo oblast državni svet, ki naj sklepa z večino glasov, tako da ne bi odločal Menjšikov sam.

Petrovo zakonsko življenje je obdelal v obliki romana marsikateri sodobni ruski pisatelj, počenši z Merežkovskim (»Peter in Aleksej«, III. del trilogije »Kristus in Antikrist« ter zgodovinska tragedija »Carjevič Aleksej«). A zgodovina zahteva več nepristranosti, kakor jo kažejo te povesti. Osebné napake, glede katerih se veliki car ni prav nič razlikoval od svoje dobe, ne smejo zasenčiti njegovih nedvomno blestečih zaslug. »Bil je pravi čudež, bister, moder, učen, spreten in delaven, velik državnik, ki je presegal vse svoje sodobnike.« (Besede danskega poslanika Westphalena po Petrovi smrti.)

Ivan Lukaš

Carjevič

K članku »Lepa služkinja iz Marienburga na carskem prestolu« prinašamo sliko iz življenja carice Katarine I. in carja Petra Velikega. Carju se venomer prikazuje podoba carjeviča Alekseja, žrtve njegove samopašnosti.

Črni tokajec, ognjena iskra, je vsem ožgal grla. Vojaki¹ so izbili dno, črpali z zajemalko iz soda močno vino in ga z lonci delili častiti asambleji.² Stari

knez Romodanovski³ je kar cedil slin; počepnil je pod mizo in drgnil sivo razcefrano lasuljo ob carski koleno in dlani, otepaje se kakor moker pes:

— Veličanstvo, preveliko, vsemogočno — preveč je krvi, ustavi jo, car...

— Pes, vrag! Glej ga, rablja; preobjedel se je bil krvi in mu postaja slabo.

Car je sunil s toponosim čevljem kneza — Čorta⁴ v izbruhano nesnago. Na

¹ Car ni trpel drugih slug kot »vohunov«.

² Uradno ime takratnih prireditelj.

³ Šef carske justice »pravo strašilo« in udan kakor pes.

⁴ Priimek.

čevlju je zažvenketala švedska bakrena spona.

Grof Tolstoj, zabrekel nosljanec, ves nabran v gube in pokrit s sivim pudrom, je ponujal carju levantijski tobak. Potisnil mu je v roko svojo tobaknico, zlato, z grozdi, Amorjevimi puščicami in bakljami. Grofu se je zapletal jezik; vinjen je preveč klepetal o mestu Firenzi in o slavnem Ludvikovem Versaillesu. Pripovedoval je, kako se je rajni carjevič prehladil v Firenzi, ležal v groznici in govoril o palačah, jamah, vodnjakih, senčnatih vrtovih...

Car je udaril nosljavca z lasuljo po obrazu, puder se je dvignil kakor siv oblak. Prijel je z roko starikave grofove ustnice in je jel grebsti s težko zlato tobaknico po plešasti glavi.

Zakaj — o carjeviču Alekseju naj se molči od sedaj in na vekomaj. Amen.

Sanje gredo svojo pot. Ali so imeli včeraj asamblejo ali pa je sploh ni bilo? Sanje gredo naprej. Videl je ladjo z zelenimi zastavami. Lev in bobér sta kričala na krovu s človeškim glasom. Veter je dvigal temne valove na reki. Zdajci pa je vse izginilo, ladje ni bilo več; pred njim je stala trdnjava in Turki so bobnali pred stolpiči. Z bobnov so se usipali motni biseri in ko se je biser skotalil po tleh, je zaklical čist, jasen glas:

— Aljoša, carjevič, carjevič...

Vrgel je s hrbtna ovčji kožuh in ga odrinil z noge. Vsedel se je na hrastovo posteljo in se oprl z roko v pernico. Nos je zavohal znano sladko toploto ženskega telesa.

— Katarina, ali spiš?

Spi. Nejasno se vidi bela dlan. Prsi prožno dihaajo, dvigaje dolge, komaj zabrekle prste. Prsi so v temini bele kakor mleko.

— Katarina.

— Piter, kaj? — je vlažno zacmokala v spanju. Zašepetal ji je žalostno in nemirno:

— Ali je še noč ali pa že svita? Ne morem razumeti. Zdi se mi, da Tolstega še vedno lasam. Ali smo imeli včeraj velikonočno asamblejo?

— Menda smo. Saj ste bili vsi okajeni. Seveda smo to imeli.

— No vendar. Zdi se mi.

Umolknil je. Ona mu je obrnila razgret hrbet in je težko zazibala postelj. Zaspala je.

V temi se mu je tresla glava. Z rokami je objel žilave noge in naslonil

ščetinast podbradek na ostro koleno. Sključen je sedel in venomer se mu je tresla glava.

Svitanje. Siva vlažna megla valovi pred okroglim okencem.

Previdno je spustil noge na tla in je stal bos v dolgi kmečki srajci. Na mrzlih tleh so se gibal prsti prožnih stopal. Stegnil se je, dvignil roke in napel ves ožgan mišičast život. Zleknil je suhe in rjave noge. V ostrih komolcih, ob močnem vratu so mu pokale žilice. Jel se je praskati z nohti po črnih, debelih lasih, ki so ga žgečkalj za oči. Po ognjenem tokajcu ga je hudo bolela glava.

Ōtipal je v vzglavju volneno rdečo kapo. Višnjév suknjič je smrdel po tobaku in potu. Ni mogel zadeti rokava, pa je ježno potegnil, da je počil pod pazduho.

Naglo se je ozrl na Katarino. Ni spala, gledala ga je nejasno in vprašujoče. Njeni motnordečkasti lasje so se vsuli v curkih po debelih rokah. Prisiljeno se je nasmehnila pod njegovim pogledom, kakor da bi jo bil pri čem zalotil. Zlate oči so se hinavsko smehljale.

— Ženica šiva, kapitan para...

Naslonila je toplo lice na dlan. Rdečkasti prameni so se mehko ulegli po okroglih belih plečih.

— Jaz pa sem sanjala, očka. Spala sem in vidim, da je hud veter. Jambori se zibljejo, gremo na izprehod v Mon Plaisir.

— Tudi jaz sem sanjal o vetru. Samo, da je bil na reki, — je odgovoril mrko in hripavo, medtem ko je nategnil nogavico na dolgo nogo.

— Veš, očka, tako sem se morala smejati. — Bela pleča so se ji mehko stresla. Oči so se zožile in namežiknile. Zasmejala se je po žensko in je rekla z visokim glasom:

— Me dame se sprehajamo v Mon Plaisirju, pa je udaril močnejši veter in nam, nesramnež, vrgel krila čez glavo. Fuj!

A zlate oči so ugasnile in se niso več smejale. Zazdehala je in se udarila z dlanjo po odrptih ustih:

— Veš, Piter, sanje vedno kaj pomenijo... No, v Mon Plaisirju je bila tema, mojih dam ni bilo več, na mah sem ostala sama. Glej, po nabrežju so prikoralaki beli medvedi. V šapah so držali cerkvene sveče. Jojmene, to je bilo hudo! Klicala sem na pomoč: Piter,

Piter, a glej, okoli mene je neprestano zvenela neznana beseda — Saldoref...

Car je stopil k oknu in je pritisnil čelo na steklo: steklen hlad mu je osvežil glavo.

— Saldoref... Meni pa so nocoj bobnali Turki. Tako votlo so bobnali. Z bobnov pa so sipali bisere. Čim je padel biser, že sem čul, da me kliče — Aleks-aa.

Krč mu je spačil ustnice. Ostra pleča so se pretresla. Pritisnil je ves obraz

— Ubožček, dragec Petruška. Kaj ti je, Herr Kapitan...-

Sunkoma se ji je izvilo iz rok, ali zlate oči so ga brž pomerile od spodaj izpod komolca. Mehka dlan je lopnila ob steklo:

— Petruša, glej, velika noč je. Ljudstvo se veseli, Kristus je vstal.

Vlažno je zapihalo od okna. Megla se je plazila liki moten dim po strminah nad Nevo. V megli so vlažno šumljale temne breze.

MENJSIKOV,
ljubimec Katarine I.

na steklo. Nos je izgubil obliko in barvo. Skozi steklo so gledale račje izbuljene oči, čiv spačen obraz s prašičjim rilcem.

Kakor mišj so smuknili bosa stopala. A nitro je zavila z vozlom rdečkasto grivo. Zajčji kožušček je zdrknil s pleč potegnil s esboj umazano srajco. Obesila se mu je na vrat in privila na prsi njegova pleča. Debele roke z jamicami ob laktih so zadržetale:

Peter je globoko vdihnil vonj vlažnega peska, smrekovih hlodov, brstičih brez. Nozdrvi so mu vzdrhte. Čul je, kako težko je plapolala na visokem jamboru v megli nad jarki in valovi — cesarska zastava, rumena ruska zastava z dvoglavi orlom, ki je bil vezen s črno svilo.

Otipal je Katarinino roko, ne da bi se bil ozrl. Vjel je mehko roko in si jo pritisnil na prsi:

— Katarina, glej, brez pomagačev sem. Država nima naslednika. Sam, sem, Katarina, mati... Nocoj pa sem čul, da me kliče Alek...

Izpustil je roko. Naj se molči o carjeviču Alekseju od danes na vekomaj. Tiho je nagnil obraz nad ženo in pod mačjimi brki mu je zadrhtela ustnica:

— Pusti me, pojdi, Katja, dušica. Moram ostati sam. Nocoj me je klical sin Aleksej, kazen moja...

siv blisk čez obraz; na ožganem vratu so se napele žile, pokazal je zobe in zakričal kakor da bi se jel daviti:

— Vlačuga prokleta, proč...

Stokaje je pograbila na postelji ležeče svežnje težkih kril, plašč, kožuhovino in baržun; z nogo je lovila čevelj in ga ujela. Drobnopreketanje rdečih visokih pet je utihnilo onstran vrat. Car pa je venomer šepetal: proč, proč...

CAR PETER VELIKI

Katarina je hitela, kakor da ga ne bi slišala. Njen glas je žvrgolel:

— Herr Kapitan, danes naj ukaže prinesiti malinasto suknjo z zlatimi trakovi in ščetine naj si obrije. Velika noč je; senatorji bodo prišli čestitat, mornarji in garda. Topovi bodo streljali: vivat, živel ruski imperator.

Peter je počasi in medlo obrnil glavo. Vnete ustnice so se žalostno premaknile kakor da bi hotel kaj reči. A ni črnil besede. Nenadoma mu je švignil

Lovil je sapo. Še širje je bil z rjavo močno pestjo odprl okno. V megli se je videl pesek pod rumenim visokim bregom, daleč nekje so se grmadile opeke in jambori. V visoki fregatovi steni so mrzlo žareli cekini — okenca. Vojak v zeleni suknji z rdečimi krili je hodil s puško po pesku. Ustavil se je, se zasukal in pričel zopet korakati.

Onstran Neve so jeli zvoniti. Peter je spoznal po tenkem in slabem glasu švedski zvon, ki so ga bili zaplenili; to

je tisti, ki ima latinski napis »Sol Deo Gloria« v svetlih bakrenih črkah.

Car se je prekrizal in pokleknil. Tuleče in grmeče velikonočno zvonjenje je razgibalo meglo. Pritrkovalci so se zbudili za Nevo, v trdnjavi in v mestu. V prejšnjih časih je car na veliko noč plezal po moskovskih zvonikih. Vedel je, da ima Sv. Nikolaj molinaste zvonove in da je čudežno tolažljivo zvonjenje pri Sv. Savi. Z njim se je bil nekoč povzpел na zvonike tudi mlad deček — Aljoša carjevič. Zlezel je na desko in lovil vrv kakor kačo v zraku. Suknjič mu je plapolal kakor peruti, veter je razmršil plave lase in suh obrazek je žarel od veselja:

— Očka, glej, golobe, golobe! Koli-ko jih je dvignilo zvonjenje. Kar smešno se mi vidi!...

Carjeva trda črna glava se vbada v oknico. Nerazločno, presekano, vroče je njegovo hripavo šepetanje:

— Aljoša, pojdi... Gospod, obsodil si mojo dušo na večno muko, s hudim strelom si mi bil prebodel proketo srce... Aljoša, dragi, čuješ, jaz proklet grešnik te rotim, pojdi... Sprejet boš v rajske palače; ondi najdeš večen pokoj, a jaz, mnogokratni grešnik, jaz... Aljoša, sinček, ne muči očeta, dragec, odidi...

Iz ruščine prevel dr. N. P.

„Čudežni“ pojavi v živalstvu

Živalsko dušeslovje in konnersreuthski »čudež«

Zadeva Terezije Neumannove v Konnersreuthu na Bavarskem še vedno vzbuja pozornost in pre-rekanje po listih. V naslednjem priobčujemo zanimiva izvajanja Elizabete grofice Montegles, ki primerja te »čudežne« pojave s pojavi v živalskem svetu.

«Kaj pa imata skupnega živalsko dušeslovje in konnersreuthski čudež?» se bo vprašal marsikdo, ko bo prebral naslov našega članka. Tisti, ki se niso tako temeljito kakor jaz pečali z vsa-ko vrstnimi živalmi in proučevali njih duševnosti, ne bodo hoteli verjeti, da bi bilo tukaj kaj skupnega in da bi se dalo govoriti o nalikah med obema.

In vendar mislim, da bom lahko z naslednjimi izvajanja dokazala to zve-zo. Mimogrede bodi omenjeno, da ni-malo ne dvomim o tem, da se reči, ki jih opisujejo razni očividci v Konners-reuthu v resnici dogajajo. Po moji sod-bi je stigmatizacija Terezije Neuman-nove pripisati avtosugestiji. Ta bole-hava ženska se je tolikanj pogloblja-la v Kristusovo trpljenje in si tako vroče želela njegovih ran, da se ji je želja naposled izpolnila in sicer edino-le s silo njenih misli. V številnih pri-merih je bilo dokazano, da so se z avtosugestijo dosegle razne telesne iz-premembe, torej da se dá stanje izpre-meniti že s samim strahom ali z do-mišljijo.

Podobno je n. pr. s histerično noseč-nostjo. Ženske, ki si žele otroka ali

ki se boje, da bi bile noseče, občutijo često vse znake, ki se pojavljajo pri nosečnosti. Znaki so tako tipični, da so jih v nekaterih primerih potrdili sloveči strokovnjaki za porodništvo.

Presenetljivi pojavi histerije pri psicah

Taka histerična nosečnost se ne po-javlja samo pri ljudeh, ampak tudi pri psicah. Tudi v teh živalih se utegnejo iz želje po mladičih razviti vsi simp-tomi prave nosečnosti. Imam psico ov-čarske pasme, ki je s poldrugim letom imela lepo število mladičev; pozneje pa je nisem več pripustila k oploditvi, ker se bavim z rejo pritlikavih griffo-nov in angorskih mačk. Ta psica očitu-je posihmal vsako pomlad znake navi-dezne nosečnosti; zanimivo pa je, da se ji ob jesenskem pojanju ne pojavijo. Očividno si psica želi mladičev samo v pomladnem času, ki je za nje naj-ugodnejši. Čeprav ne pride v stike z nobenim samcem, kaže prvih devet tednov po pomladnem pojanju vse znake nosečnosti. Tako se nenavadno odebeli; po obsegu vampa bi človek sodil, da bo imela najmanj deset mla-dičev. V osmem tednu dobiva tudi pri-iv mleka; naposled si jame priprav-ljati ležišče in se sploh vede kakor do-ječa mati.

Spomladi l. 1927. je bil priliv mleka toli obilen, da sem morala psico trikrat na dan pomolzti, ker bi ji sicer seski

postali trdi; vrhu tega smo morali uporabiti še druga sredstva zoper otrditev. Med poslednjo navidezno nosečnostjo te psice sem dognala, da je zelo malo snedla, včasih prav nič, drugekrat pa le nekaj grizljajev. Vzlic temu se je čedalje bolj debelila in je imela tudi vedno več mleka.

Iz tega lahko posnemamo, da telesna teža histerikov ne zavisi od uživanja hrane; kljub temu, da poižijejo zelo malo, ni opaziti padanja teže, temveč celo porast.

Smelo trdim, da je stanje omenjene psice prav tako čudežno, kakor stigmatizacija. Moč misli povzroča v tem primeru dotok krvi, v onem pa dotok mleka. To stanje se pojavlja takrat, ko je želja najmočnejša, v tem primeru vsak petek, v drugem vsako pomlad.

Pišoči konji in psi

Kot poseben »čudež« navajajo pri Tereziji Neumannovi govorjenje aramejskega jezika. Pravijo, da ne razume aramejskih besed, vendar pa jih izgovarja čist. Ko sem prebrala zadovno poročilo, sem se spomnila na način, kako so se izražali pišoči konji in psi iz Elberfelda in Mannheima. Te živali so s trkanjem izražale samo to, kar je predvajalec, ne da bi se tega zavedel, prenesel na nje. Tako ne bi Terezija Neumannova nikoli govorila aramejščine, da se ni bavil profesor Wutz, avtoriteta v biblijski jezikovni stroki, z bolnico in nezavestno prenesel aramejske besede nanjo. Preprosti ljudje, kakršna je Terezija Neumannova brez dvoma, so zelo sprejemljivi za takšne prenose iz podzavestja. Tudi pri živalih se takšni eksperimenti pri višje razvitih vrstah, pri opicah, slonih večinoma ne posrečijo, medtem ko so psi in konji zelo sprejemljivi in je lahko vplivati nanje.

Kot dokaz proti teoriji o sugestiji navajajo, da je profesor Wutz Tereziji Neumannovi večkrat in namenoma skušal sugerirati napačne besede. Ona pa mu je vedno odgovorila: »Tako se ni imenovalo«. Natančno isti poizkus so napravili z računajočimi in pišočimi živalmi in sicer z natančno istim uspehom. V svojih knjigah sem ta vprašanja obširno obravnavala. Če so rekli živali n. pr.: » $2 + 2 = 5$ «, se niso dale premotiti in so zatrle pravilno število štiri. Tako so mislili dokazati računarsko sposobnost živali. Predvajalci pa so spregledali, prav kakor v Kon-

nersreuthu, da so prihajali znaki iz vpraševalčevega podzavestja in da ta v podzavestju tudi natančno ve, da $2 + 2 = 4$ in ne 5. Zato se glasi znak 4 in trkanje odgovarja tudi 4.

Nič drugače ne stoji stvari v Konnersreuthu. Če profesor Wutz pove Tereziji Neumannovi nalašč napačno besedo, stori to s svojim nadzavestjem. V njegovem podzavestju pa je prava beseda trdno vsidrana in se prenese pravilno na stigmatiziranko. Takšna bitja so, naj si bodo ljudje ali živali, le pasivni sprejemniki za znake iz podzavestja.

Čuvstveni pretresljaji in telesne nadloge

Kakor smo videli, lahko to ali ono bitje v mnogih slučajih obstoja tudi brez hrane, vzlic temu pa pridobiva na teži in izločuje mleko. V poročilih o Konnersreuthu povdarjajo še posebej dejstvo, da Terezija Neumannova ničesar ne je, in vendar ne zgubi na teži. Pravijo, da se ni zgodilo kaj takega še pri nobenem drugem človeku. To bo zmota. Lansko leto so poročali vsi časniki, da je doživela neka ženska v Bassernu ob Dunavu 50 let, ne da bi uživala kaj drugega, razen vode.

Terezija Neumannova je bila, kakor znano, dolgo let mrtvoudna in slepa. Na dan, ko so proglasili Terezijo Martinovo za blaženo (29. aprila 1924.), je hipoma spregledala in 17. maja 1925. na dan ko so proglasili Francozinjo za svetnico, so izginili pojavi mrtvouda. Ozdravljenje, kakršno se je pripetilo v številnih drugih primerih avtosugestije, Sem spadajo tudi zdravljenja po Couéju, po vračarjih itd.

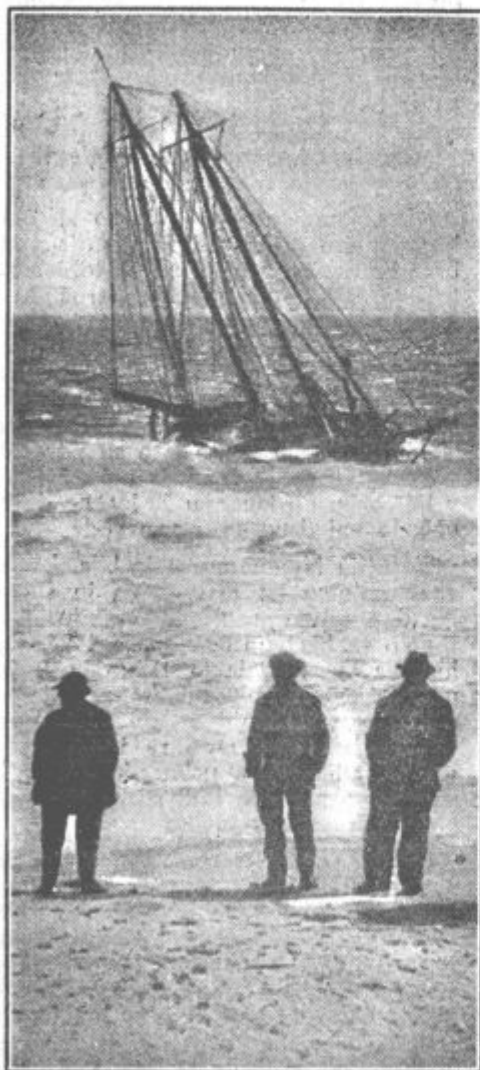
Znano je, da ljudje po nenadnem prestrašenju lahko oslepijo ali omrtvoudijo in da lahko te bolezn pod vplivom enakih dogodkov izginejo. Tako je nekoč avto na Dunaju povozil neko žensko. Ženska se je dvignila in je hotela šoferja objeti. Vsi so menili, da je reva iz strahu zblaznela. Toda kmalu se je izkazalo, da je bila dolga leta slepa in da je radi nezgode zopet spregledala.

Da ne gre v konnersreuthskem slučaju za noben čudež v verskem zmislu, je gotovo. Vsaj zame. In morda sem pomagala s svojimi izvajanjem tudi drugim do bližje rešitve konnersreuthske uganke.

Kapitan Werner Ohlsen

Zgodbe z morja

So ljudje, ki niso videli nikoli morja. Revnejši so od nas, ki ga poznamo. Kajti štiri petine zemeljskega površja pokriva voda — sedmorica morij.

MORJE, MORJE...

Večina ljudi pozna morje vsaj z obali in je začarana za vselej od njegove lepote. Noben drug naravni pojav nima tako tisočeren obraz kakor morje. Smeje se vse sinje in zelenkasto, tuguje sivobarvno in grozi vse črno. Počasi di-

hajoč pošilja svoje male valove na pesek, kjer se raztečejo in presahnejo v mehkih tleh. Hropeč zaganja penaste grebene preko čeri skalnatga obrežja, da se dvigajo visoko kakor curki vodometa in obstanejo kakor beli in strašni velikani v mavričastih plaščih nad bregom. Vsakih šest ur se odprejo tam zunaj v nedogledni neskončnosti usta narave in požirajo morje vase; to imenujete oseko. Tedaj stopi temno, vlažno dno iz morja, na stotine metrov daleč, pokrito z morskimi zvezdami, majhnimi raki, z morskimi klobuki, ki so beli kakor želatina, s čudno živadjo iz skrivnostnih globin, ki leži šest ur kakor mrtva na tleh. Potem se usta narave tam v neskončnosti znova odprejo in siknejo med ustnicami morje nazaj; mudno se preliva znova proti bregu. Čuvaj v kopališču zatrobi sva-reče z rogom: Plima prihaja. Najprvo samo nekaj pene, kakor da so jo odpihali s kozarca piva. Potem tekoče šumljanje hitrih potokov preko peska; končno spet celi vali — in znova diha z dolgimi dihi bela valovitost proti zemlji.

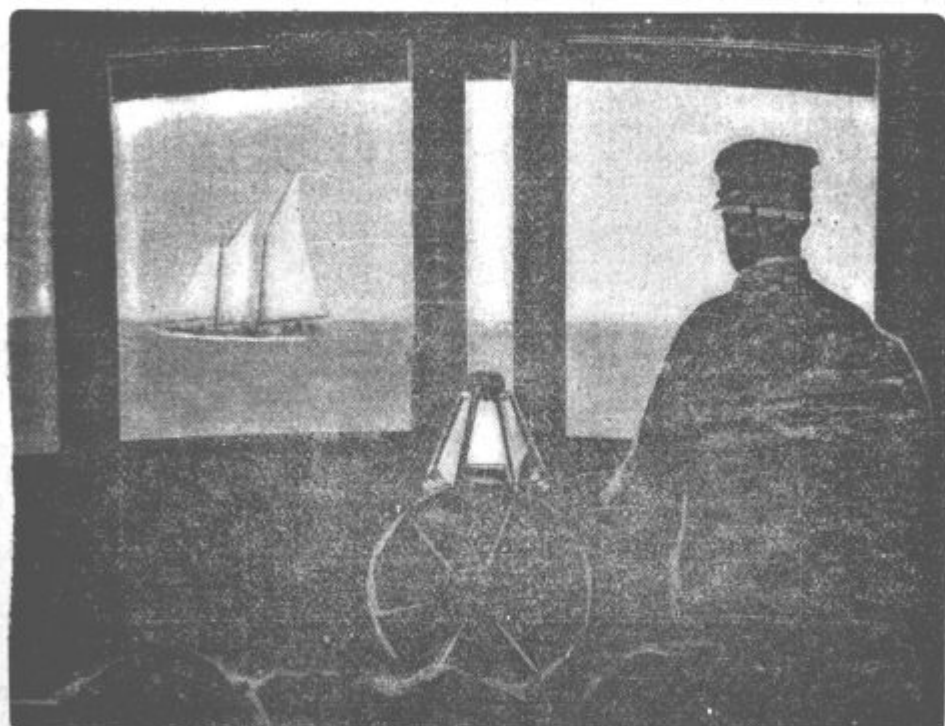
Po cele ure lahko presediš in strmiš v ta nemirni pokoj. Galeb kroži nad površino, jadra se pnejo na obzorju, prestrašena riba poskoči visoko iz valovja in pade nazaj, v žrelo večje roparice — toda enakomerno sem in tja se premika valovita gugalnica: morje se pretaka vse blesteče, od nikoder v nikamor, od neba do neba, brezmejno kakor kopnenje.

★

Človek, ki hoče biti lastnik vse zemlje, zato ker mu jo je Bog prisodil, je vedno potoval preko morja v nove daljave. Vsi ljudje so se naučili, kako se tešejo čolni; hrepenenje jih je storilo vešče. Eskimo v Ledenem morju ima svoj kajak, divjak v Južnem morju svoj kanu. Mi imamo velikanske brode, ki razoravajo morje s svojimi vijaki, in vendar ne premorejo več nego mali čoln divjaka. Nekoč pred leti je priveslal Eskimo, ki ga je napadel vihar blizu Grenlandije in ga oddaljil od zemlje, v svojem neznatnem kajaku po mesecih in mesecih vožnje preko vsega oceana do — Holandije; tam se je vzgrudil od utrujenosti na zemljo in je umrl. Ta

kajak kažejo še danes v nekem monastirskem muzeju. Toda tega dela ni izvršil kajak in ga ne izvršuje niti velikan prekomornik, ki rabi samo šest dni — naj bo čolniček ali prekomornik, kopnenje človekovo je, ki skače preko morja. Ko kriči galeb; ko žvižga veter; ko se dviga rdeča krogla, ki naznanja viharje, na signalnem jamboru; ko se dozdeva, da so leteči oblaki sami kakor črna jadra z ladje duhov, tedaj pri-

jajo še vedno skozi nočno nebo, ognjene barve pomežikujejo in krožijo, zelene in rdeče, potem je samo še tiho: na, zvezdnata noč — na ladji pa ne veš o vsem tem nič. Valovi je ne gibljejo: Je prevelika. Obrežja, luči, morja ne moreš videti. Ladja je prevelika. To je plavajoče mesto z brivnicami in cvetličarnami in vsakdanjim časnikom. Z restavracijami, kavarnami, kinematografi in igrišči za tenis. Tako velika je ladja,

KAPITAN PRI KRMILU

poveduje: brodar svojim otrokom o letečem Holandcu, o Klabavtru, o Ahasverju morja — pripovedke o nemirnih ljudeh na nemirnem morju, kjer je hrepenenje neskončno.

Ljudje so napravili iz pomorske plovbe nekaj zelo treznega. Gradnjo brodov so tako izpopolnili, da se lahko odpravljajo z vsemi svojimi navadami na morje. Ladja vozi z pristana, voda je še rjava in blatna od ustja reke, potem postaja zelena in steklena nad neznanskimi globočinami; valovi vstajajo višje. Bregovi se odmikajo še nazaj, srebrni svetlobni meči svetilnikov udar-

da ti je morje povsod predaleč. Da, najnovejši luksuz na teh ladjah je ta, da so opremljene najdražje kabine z majhnim balkonom, z »razgledom na morje».

In vendar, kaj delajo ljudje na teh ladjah? Mnogi med njimi so potovali že dvajset, tridesetkrat preko morja; dvajset, tridesetkrat so gledali njegove prizore. In vendar ubegavajo vsak hip iz kavarne in kinematografa, splezajo na najvišji, prosti krov, stojijo po cele ure sklonjeni nad ograjo: samo da bi videli morje. Odlagajo časnik, poslušajo na radio, ker je nekdo zaklical, da je opazil delfina ali kita. In če opazijo daleč na obzorju drugo ladjo,

tedaj pritečejo vsi ven in gor, strmiyo — in drugi ljudje na drugi ladji strmiyo sem. Močnejše nego vse njih navade in razvade je njih kopnenje, ki odseva v brezmejnem morju.

★

In nobena ladja ni tako velika, da bi ne bilo morje večje. Nekega dne se prebudiš in ladja se guga in trese. Debele jeklene ploče stokajo v svojih zaskovnicah. Postelj pod tabo se visoko dvigne in se odstrani nizko dol, ziblje se na levo in desno. Od vsepovsod na ladji čuješ topot padajočih predmetov. V sosedni kabini stoka in se duši nekdo z morskó boleznijo. Vstaneš, oblečeš se, medtem ko te brezmočnega odbija od stene do stene, z opotekajočimi se koraki se pritiplješ do krova, ki se hipoma pogrezne pod tvojimi nogami, da zletiš v diru navzdol, in takoj nato se dvigne tako strmo, da ne moreš po tem gladkem hribu za noben korak dalje. Kakor da bi bila najmanjša orešja lupina, tako se poigrava zasmehljivo morje s to velikansko ladjo v viharju. Posveljniški most leži trideset metrov nad morjem in vendar privalovi val, ki skoči visok kakor stolp preko ladijskega nosa in odtrže z enim samim udarcem leseno steno od mostu.

★

Nobena ladja ni tako velika, da bi ne bilo morje še večje. Pred leti so zgradili ladjo, velikansko in razkošno kakor nobeno prej. Tako velika je bila da so jo imenovali »Titanic«. Vozila je z deset tisoč žarnicami in obločnicami skozi tiho, temno noč. Spodaj v veliki slavnostni dvorani je bila gostija, ki jo je priredil kapitan, in ples, vriskajoča zabava in razposajenost. Tedaj je splavilo tiho, zaspano morje proti ladji razgubljeno ledeno goro — samo manjšo izmed tistih, ki se potepajo po morju. In ladja se je razbila od udarca, kakor da je bila vaza iz porcelana, in potopila se je kakor kamen. Ko se je polnila z vodo in pogrezala, so stali ljudje, zadnjikrat v svojem življenju, zgoraj na najvišjem krovu in so prenevali uso do svojega kopnenja: »Bližie, moj Bog, k tebi,« prepevali so, dokler jim niso utihnili grla v vodi...

Grozovito je življenje moria, bolj grozovito nego življenje na konnem. V mornariškem muzeju v Belfastu na Irskem je razstavljena velika, mrtva ri-

ba, prav za prav polovico ribe. Kajti ribo so prerezali vzdolž vse dolžine, tako da vidiš prav dobro v nieno notranjost. V nje želodcu opaziš nekoliko manjšo ribo, ki jo je večja požrla, malo preden so jo ulovili. Tudi ta riba je razpolovljena skozi vso dolžino, tako da je tudi nje notranjost vidna. In v njenem želodcu je zopet riba, še manjša, zopet prerezana in tudi v njenem želodcu — sedemkrat, sedemkrat po ena riba v želodcu naslednje, večje, sedem rib v eni, ki so požrle druga drugo, po svoji velikosti in v teku nekoliko ur pred ulovitvijo največje. To je najgroznejši muzejski prikaz, ki sem ga kdai videl.

Strahotno, brezmišlostno, grozno požrešno življenje divja tu spodaj, v globini morja. Anemona požre črva, polip požre raka, in gospod nad vsemi je som. In soma lovi spet človek. So zamorci otočani in Polinezijski, ki živijo vedno ob morju in v morju, ki plavajo in se potapljajo bolj nego vsaka riba, ki trgajo biserne školike od morskih tal in ki splavajo goli in sami proti somu, z ničemer oboroženi razen s kratko, trdo leseno palico, ki je na obeh koncih priostrena. Tako splavajo v vodi pod soma, ubegavajo udarcu njegovega repa, in če se vleže som na hrbet, da bi jih ugriznil, mu sunejo z golo roko priostreno palico v gobec. Som zapne gobec in si predre škrge s palico. Na kopnem in v morju, povsod je človek gospodar in zmagovalec zemlje.

Toda ta največja in najnevarnejša zver, človek, se ne bojuje samo s somom, temveč prenaša tudi svoj večni boj proti svojemu bližnjemu na morje, na ta most svojega neskončnega, neutišljivega hrepenenja. Najbolj zamotana drama življenja je pomorska bitka. Velikanski, plavajoči železni stroji se obsipavajo z velikanskimi izstrelki. Bojna ladja med bitko je kakor stolp brez življenja, v katerem so zaprti ljudje. Nekaj častnikov opazuje iz notranjosti skozi periskope razvoj bitke, gibanje nasprotnikov, učinek strelav. Ostali ti-soči ne vedo ničesar. Radio in telefon in svetlobno znamenje jim donšajo pove-lja, kurijo kotle, uravnavajo topove, izvijajo granate v višočino, vse v umetno razsvetljeni temi železne notranjosti. Nič ne vidijo morja, ki se bojujejo za gospodstvo nad njim do smrti. To je najstrahotnejša fantazija, ki si jo je izmislilo človeško kopnenje po morju.

Po veliki pomorski bitki pri Skageraku, v zadnji svetovni vojni, kjer sta se bila nemško in angleško brodovje, se je izvršil na enem izmed nemških oklopnih velikanov apel: da bi ugotovili izgube mož. Manjkal je petnajstleten pomorski učenec. Ni ga bilo med mrtvimi, ni ga bilo med ranjenci, iz zaprte ladje ga tudi ni mogel odnesti val preko krova, in vendar se ni javil. Tako so preiskali ladjo in so ga našli končno v prostoru za moštvo, sedečega na klopi. Imel je ušesa zamašena s prsti in je prebiral z gorečo vnemo ... zgodbo o pomorskih roparjih, ki jo je napisal kapitan Margott. Ta mladič je podedoval kopnenje po morju že od svojega očeta in je šel na morje. Toda njegov največji prizor, pomorska bitka, mu ni povedal ničesar. Ni hotel gledati oklopnih sten, temveč morje ž njegovimi pestrimi prizori. Medtem ko je bil zaprt v rjovečo pomorsko bitko, je ubežal v Margottove zgodbe, v katerih poje morje še svojo svobodno pešem.

Vsako življenje prenesejo ljudje v svojem koprnjenju na morje. Toda ljud-

je, ki so se morju popolnoma zapisali, mornarji, utajujejo to kopnenje. Preklinjajo svoje življenje, vsako uro prekolnejo morje. Komaj dospejo v pristan, planejo na kopno, posedejo v najbližjo beznico, utapljajo svojo jezo v pljači in prisegajo, da je to njih predzadnja vožnja. Vsak sanja o pokoju, zeleni deželi, daleč proč od morja. Od tam je prišel, od tam je pribežal na morje, ker je bil takrat mlad norec, poln hrepenenja. Toda tja se povrne, o trdna, dobra zemlja! Samo še za plugom, nikoli več na to prekleto vodo, ki trga dušo iz telesa, za pasjo plačo, za katero ociganijo potem človeka še pristaniški lopovi. Toda sedaj so postali modri, sedaj bodo hranili, še dve, tri vožnje in potem domov, na tiho, zeleno grudo.

Skoraj nobeden ne najde poti do nje. Ko so zapravili zadnji groš, ko so prespali zadnjo prosto noč, tedaj jim je tudi zemlje dovolj. In se vračajo na ladjo, ven na morje, sto tisočkrat prekleto, z bolestjo ljubljeno ...

○ ○ ○

Mihail Prišvin

Ptice pod snegom

Gozdna jerebica ima od snega dvojno korist. Najprej dobi pod snegom toplo prenočišče, potem pa potegne sneg na tla drevesna semena. Jerebica si išče pod snegom zrnice, naredi ondi hodnike in zgoraj odprtine za zrak. Če gre lovec na smučeh po gozdu, bo česče opazil, da zdaj pa zdaj pokuka iz snega ptičja glavica in se zopet skrije: to je jerebica. Prav za prav ima tedaj jerebica od snega trojno korist: toploto, za silo tudi hrano in slednjič skrivališče pred jastrebom.

Ruševec pa ne hodi pod snegom; vanj se skrije samo pred viharjem. Ne dela tako dolgih hodnikov kakor gozdna jerebica, drugače pa je tudi njegovo stanovanje prav čedno: zadaj ima vedno stranišče, spredaj nad glavo pa prevrta luknjo za zračenje.

Poljska jerebica se pri nas na Ruskem ne mara zariti v sneg; zleti rajše ponoči na kraj vasi, kjer mlatijo žito. Prenoči vedno pri kmetih, zjutraj pa odleti na star prostor, da si išče hrano. Ta jerebica je — v kolikor sem opazil — orav neumen ptič. Jastreb si vedno za-

pomni, kje letajo jerebice. Brž ko se spravijo iz vasi na polje, jih pričaka na kakšnem drevesu.

Ruševec je — po mojem mnenju — znatno pametnejši od poljske jerebice. Nekoč je bilo tako: Šel sem na smučeh skozi gozd. Bil je lep in solnčen dan, mraz. Ugledal sem veliko jaso. Sredi so rastle visoke breze, na njih pa so ruševci zobali popke. Začel sem premišljati, kako bi lahko prišel bližje. Videl sem, da bi šlo: od drugega kraja jase do brez je bilo kvečjemu petdeset korakov daleč. Sklenil sem, da se umaknem nazaj, se skrijem v gozdu in po ovinku približam ruševcem. Ko pa sem zavrl smučke, so nenadoma sfrčali vsi ruševci na tla in se skrili pod brezo v snegu. Takoj za njimi je planil na sneg jastreb in je stopical pod brezo. Nu, hodil je naravnost nad ruševci, vendar se ni domislil, da bi razbrskal sneg in zgrabil ruševca za vrat. To se mi je zdelo dokaj čudno in sem mislil: »Če že hodi nad njimi, jih sigurno voha pod seboj. Jastreb ima dosti razuma. Vzlic temu pa ni tako pameten, da bi razme-

tal sneg s kremplji. Najbrž ima za to premalo možganov.»

Jastreb je korakal in korakal. Tudi jaz sem se na tihem pomikal onstran dreves za krajem jase. Sneg v grmovju je bil mehak, smuči niso škripale, dasi je bil mraz. Tedajci pa sem slabo stopil in zletel v jamo med brinjem, zaril sem se v sneg do ušes. Dolgo sem se kobacal iz jame, kar, kajpa, ni šlo potihoma. Naposled sem vendarle prilezel iz snega in nisem več mislil na jastreba. Naredil sem krog okoli jase in pokukal izza drevesa: glej ga, jastreb se ni prav

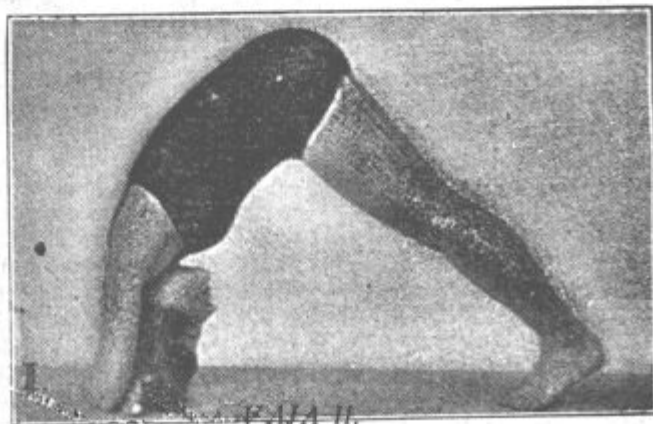
nič prestrašil. Venomer se je izprehajal ruševcem po glavah, kakor da bi bil uročen.

Sprožil sem puško in zadel.

To me je na moč začudilo. Jastreb je vendar tako pameten ptič, pa se je pustil tako bedasto pokončati. No, pa poljska jerebica je še bolj neumna. Ne zdrkne takoj pod sneg, ko zagleda kragulja. Jerebica skriva pred jastrebom samo glavo, rep pa pusti vedno zunaj. Seveda jo popade jastreb za rep in jo odnese kakor natakara na pladnju. (»Povesti lovca Mihe«, Moskva, 1927.)

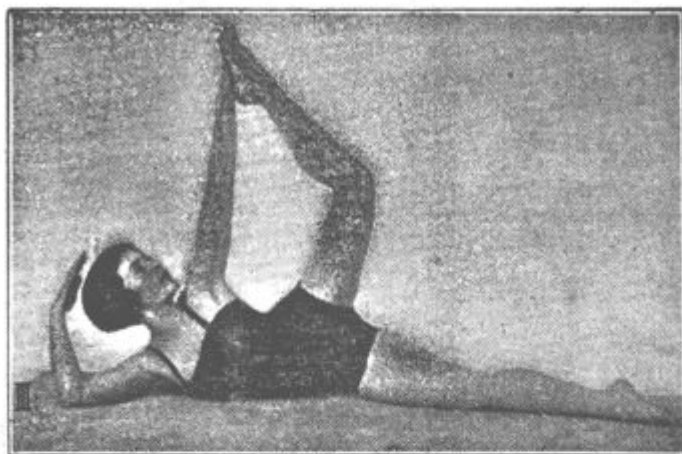
Ženska telovadba

Velika pridobitev, ki jo je dala naša doba meščanskemu ženstvu omikanih dežel, ni toliko ženska volilna pravica, kolikor preokret v modi in načinu življenja. Ta preobrat je predvsem koristil ženskemu zdravju. Še nikdar se najbrž ni posvečala tolika skrb zdravju žene — tako s strani družbe kakor s strani nje same. Lahko ponovimo često omenjeno trditev, da se je v naših dneh za nekaj let odmaknila doba, ko se začenja žena starati. Ves način modernega življenja je postavljen na podlago, ki utegne biti bolj prospešna blaginji ženstva nego je bila v prejšnjih časih. Ne trdimo, da je že. Marsikaj, v čemer vidimo danes koristi za žensko zdravje, je le modna kaprica. Ne bi bilo prav, če ne bi ženske spoznale, da so zdravstveni interesi važnejši od modnih in da v tem pravcu ne bi smelo biti povratka na prejšnjo točko. Tu

di marsikatero drugo pomanjkljivost morajo še izginiti. Veljavno pa ostani za vso bodočnost načelo: Zdrav duh v zdravem telesu!

druge strani pa daje — če se goji smotrno in pametno — njenemu telesu lepo linijo. Za telovadbo, ki bi združila oboje, obstoji več sistemov, vendar

VAJA III.

Med te pridobitve štejemo tudi če dalje večje uveljavljanje telovadbe v življenju omikane žene. Le-ta ima namen, da koristi njenemu zdravju, z

vsi v glavnem služijo zdravstvenemu interesu. Telovadba, ki naj odpravi lepotne napake ženskega telesa, pa je uspešna le tedaj, če je specializirana. Vsaka ima kaj drugega; enoten sistem,

VAJA IV.

VAJA V.

ki se ne ozira na te posebnosti, tedaj malo zaleže.

Hanna Wassermann, znana nemška telovadna učiteljica, je izdelala sistem posebnih vaj, s katerim seznanjamo danes naše čitateljice. Seveda je treba — kakor pri vseh podobnih zadevah — opozoriti, da so vaje to, kar kaže ime: vaditi se je treba, to pa pomeni: ne samo enkrat, dvakrat, ampak toliko časa, da se bo pokazal uspeh.

Vaje

1. vaja. Telo se polagoma spušča; roke naj se obesijo nazaj in život naj se toliko izboči, da se roke dotaknejo pete. — Ta vaja je zelo koristna mišicam; z njo dosežeš, da izgine odvišna maščoba na trebuhu in kolkih. Pa tudi za pleči in stegna bo vrlo koristna.

2. vaja. Vlezi se na trebuh in se potem dvigni tako, kakor kaže slika. Spusti se počasi in zopet dvigni itd. Koristi vsemu životu, zlasti blagodejna pa bo ta vaja za trebuh in želodec.

3. vaja. Vsedi se. Z levo roko pri mi levo nogo. Polagoma, leže ob strani, se spusti na tla, pri čemer naj roka trdno drži nogo. Z nogo delaš vaje na levo in desno in jo potegneš tako, da se bo palec dotaknil čela. Tudi ta vaja izredno koristi.

IV. vaja. Skloni se z životom naprej in sezi z desnico k desni peti. Ne da bi izpremenila lego roke, obrni medenico navzven (kakor kaže slika) in se zopet vrni v prejšnjo lego ter stori to vajo na levo stran. Vaja vrlo koristi, če hočeš omršavati te partije života.

V. vaja. Prekrižaj roke nad glavo in stopi na prste. Počasi se spuščaj s klecanjem kolena in se zopet — prav tako počasi — postavi v prejšnjo pozo. Gugaj se na prstih. Ta vaja koristi mišičevju rok in nog, zlasti meč.

Važno je pri vseh opisanih vajah, da se postaviš v pravo pozo. Držati se je treba ravno, brez vsakršnega pretiravanja.

Anekdote iz sovjetske Rusije

O židih

Znano je, da je v sovjetski Rusiji na visokih položajih mnogo židov. Ne glede na to obstoji med ljudstvom, vštevši celo vladne, t. j. komunistične pristaje, oster antisemitizem. V poslednjih letih čuješ na Ruskem vsak hip besedo »žid«. To je ondi zbadljivka, zakaj pravičen Rus imenuje žide — Jevreji. Neštete so anekdote o njih.

Stari žid potuje z vlakom v Moskvo. Sosed v vozu ga vpraša: »Ali potujete po trgovskih opravkih?« — »Ne, kako pa mislite? — saj se tam ne trguje.« — »Morda pa hočete vstopiti v kak urad?« — »Nikakor ne, saj sem že pet in osemdeset let star.« — »Zakaj ste se tedaj namenili v Moskvo?« — »Da bi umrl med svojimi.« (Moskva, sedež vlade — prestolnica židov!).

Druša, tej podobna:

Na veliko soboto sedi moskovska rodbina za mizo in večerja. Tedajci se oglasi zvonjenje vseh moskovskih cerkva. — »Povej no, Natan, čemu toliko zvonijo?« — »Dejal bi, da slavi ruska kolonija kak praznik.«

»No, povejte mi, koliko židov je v ruski komunistični stranki?« — »Šestdeset odstotkov približno!« — »In ostali?« — »To so židovke.«

Rusko ljudstvo pripoveduje:

Neki rumunski žid je obiskal Rusijo. Ko se je bil vrnil domov, so ga znanci vpraševali, kaj je počenjal v sovjetski deželi. — »Hotel sem ondi kupčevati s žitom in z rakvami. Če se Rus hrani, mu je treba žito, če pa se ne hrani, rabi rakev.« — »Sigurno ste veliko prodali?!« — »Ne, le: prišel sem čisto na psa. Pomislite: to ljudstvo ne je in ne umira.« — »Kaj pa neki dela?« — »Muči se.«

O voditeljih

Ko so pokopavali pokojnega vojskovodjo sovjetsko-ruske vojske Frunzeja, je nekdo obesil na ulico ogromen plakat z napisom: »Umrli je Frunze, dika in ponos rdeče vojske. Posnemajmo ga!«

Ob Ljeningovi smrti je vprašal komunist žida: »Povejte mi, koga bi si želeli na mesto Ljeninga?« — »O, želel bi, da bi t'li vi vsi na njegovem mestu!«

Mnogo anekdot je razširjenih o svetnem komisarju (ministru) Luna-

čarskem. Njemu se ljudstvo še naj-
bolj posmehuje, ker je imel neuspehe
s svojimi dramami in knjigami, vrh
tega pa slovi kot posebno goreč lju-
bitelj lepih žena.

Nekega dne sta se srečala slugi
Trockega in Lunačarskega. Jela sta se
prerekati, kdo je bolj moder in iznajd-
ljiv: Trockij ali Lunačarskij. Sluga
prvega dé: «Ko se moj komisar vleže
v posteljo, položi pod vzglavje notes
in svinčnik; ponoči premišluje in be-
leži in zjutraj je vse delo končano.»
— «To ni nič,» pravi sluga Lunačar-
skega. «Ko gre moj komisar v po-
steljo, položi na eno stran stenograf-
sko, na drugo pa strojepisko in zjutraj
je vse delo opravljeno.»

Neka vaška učiteljica se je zaljubila
v Kalinina, ki ga je videla na nekem
predavanju. Pisala mu je navdušeno
pismo in h koncu pristavila, da bi bi-
la srečna, če bi ji dal otroka. Kalinin
je pismo prebral in napisal tole reši-
tev: «Odstopa se Lunačarskemu v iz-
vršitev. Kalinin.»

Sovjetska cenzura

Številne so anekdote o cenzuri, čije
neizprosno je dovolj znana. Beleži-
mo samo nekatere vzorce:

Božji volek se v ruščini naziva «bož-
ja korovka» (božja kravica). V neki
knjigi je sovjetski cenzor opazil sta-
vek: «Skozi okno je zletel božji vo-
lek.» Božji? — se je ustavilo cenzorju
strogo pero. Ali nismo boga že zdav-
naj vrgli z neba? Čemu torej božji
volek? In je črtal besedo «božji», ta-
ko da je ostal stavek: «Skozi okno je
zletel volek».

Sovjetski cenzor preiskuje «jetra in
obisti» novi knjigi, ki ima naslov:
«Popularno zvezdoznanstvo». Nasled-
njega dne je dobila državna naklada
odlok: «Vsa izdaja naj se uniči. V no-
vi izdaji naj se Jupiter imenuje «Ju-
ljin»». — (Petrograd so imenovali
Rusi v navadnem govoru «Piter». Cen-
zor je sklepal, da je beseda Jupiter v
zvezi s Petrogradom, ki so ga preime-
novali v Leningrad).

O ljubezni in zakonu

Široko polje se je odprlo ruskemu
dovtipu z boljševiškim preosnovami
bračnega prava. Vstop v zakon je bil
silno olajšan, prav tako ločitev; zaka-
ni so postali prav za prav le «zakoni
na poskušnjo». Silno se je razpaslo

tudi priležništvo in nezakonski otroci
so rasli kakor gobe po dežju. Mnogi
moški so menjavali žene pogostejše ne-
go košulje. Ženskam pa je bilo dano
močno orožje z določili glede plače-
vanja alimentov. Mnoge so udobno
živele od samih alimentov.

«Ta roman je docela neverjeten.» —
«Zakaj neki? — «Na 400 straneh je
bil junak samo enkrat oženjen.»

«Državljanica, kakšno je vaše gmot-
no stanje?» — «Sem v petem mesecu
in ne vem, koga bi prijala zaradi ali-
mentov.» «Ali ste se oženili iz ljubez-
ni?» — «Ne, zaradi sodnije. Tam so
napravili iz mene očeta.»

«Otroci, golobček, so cvetje našega
življenja. Alimenti pa so naši sadovi.»

Nastale so tudi številne ljudske po-
pevke, ki opevajo sedanje razmere.
Vsak čevljarski vajenec danes žvižga
po moskovskih ulicah n. pr. takole
pesem:

Preždje, čem s miloj guljat,
Ot njeje podpisko vzjat,
Čto ona potom njebudjet
Po sudam tjebjja taskat.

(Preden greš z ljubico na izprehod,
vzemi od nje potrdilo, da te pozneje
ne bo vlačila po sodiščih.)

(Po N. Melnikovi — Papouškovi
v «Přitomnosti»).

CARJEVIČ ALEKSEJ PETROVIČ

Vsemirje

Vsemirski mraz in življenje

Povprečna temperatura na Zemlji znaša 16 stopinj. Če bi bila samo šestkrat višja, bi moralo organsko življenje kmalu prenehati. Lahko pa je več ko šestkrat nižja in še organsko življenje ni uničeno: najnižja bitja lahko kljubujejo tolikšnemu mrazu. Če položimo meso ali mleko v zaprte posode in pustimo, da ostanejo dobro uro v tekočem zraku — bomo pozneje opazili, da se hrana začneja vendar le kisati, kar je vpliv drobčkanih bitij, ki povzročajo vrenje in kisanje.

Ako držimo tifusove bacile skozi šest mesecev v temperaturi, ki je enaka temperaturi tekočega zraka, ne bo njih življenska sposobnost prav nič zmanjšana; kmalu na to se bodo normalno množili dalje. Podobno odpornost kažejo semenska zrnca, ki kljubujejo celo izredno hudemu mrazu. Ječmenova ali druga zrnca te vrste imamo lahko šest ur v temperaturi tekočega vodika, vzlic temu se ne bo njih kaljivost nimalo zmanjšala.

Nedavno umrli zvezdoznanec in fizik Svante Arrhenius je na ta dejstva oprl svojo znano teorijo, da življenje ni nastalo na naši Zemlji, marveč se je preneslo semkaj v podobi mikroskopičnih, vsemirskemu mrazu zadosti odpornih živi, ki so prišle z drugih, že oživljenih planetov ali celo z drugih solnčnih sistemov. Vsemirski prostor pa ni samo izredno mrzel, ampak je po vsej verjetnosti tudi suh in brezračen. Francoski učenjak Paul Becquerel je izpeljal več poizkusov v zvezi z omejeno teorijo Arrheniusa: hotel je dognati, kako najnižji organizmi prenašajo strupen vpliv vseh treh činiteljev: mraza, suhote in praznote. V ta namen je spravil posušena in izluščena žitna, gorčična in detelična zrnca s suhimi trosi raznih gliv in bakterij v kolikor le moči brezračne cevi; le-te je postavil najprej za šest tednov v tekoč zrak, nato pa 77 ur v tekoč vodik. Nato je ostavil organizme še dve leti v ceveh. Med tem časom niso očitovali niti najskromnejših znakov, da so živi. Ko pa jih je vzel iz cevi, so jeli zopet kliti, rasti in se množiti, kakor da se ne bi bilo nič zgodilo.

Ti poizkusi bi govorili v prid teoriji Sv. Arrheniusa in bi potemtakem res

bilo mogoče, da se je življenje preko najmanjših živi preneslo z drugih planetov na Zemljo. Vendar ne smemo pozabiti, da bi v vsemirskem prostoru ogražali življenje takih živi tudi drugi škodljivi vplivi, predvsem ultravijoličasti žarki. Ni več dvoma, da le-ti uničujejo na Zemlji vse nižje organizme. Lahko bi se ugovarjalo, da je nemara tako samo v razmerah, ki vladajo na Zemlji; v vsemirju pa brezračnost, mraz in suhota ustvarjajo drugačne življenske pogoje. Tudi to vprašanje se je skušalo razrešiti na edino pravičen način: s poizkusi. Posušene trose raznih gliv in bakterij so zaprli v kolikor le moči brezračne kremenove cevi, jih potopili v tekoč zrak in obsevali z močnimi ultravijoličastimi žarki. Dognalo se je, da so celo najbolj odporni trosi, namreč bacil vraničnega prisada, vzdržali komaj šest ur.

To pričuje, da moramo glede na današnje stanje znanosti odkloniti sicer zelo mikavno teorijo Svante Arrheniusa o izvoru življenja na Zemlji.

Po prof. Andersenu.

Meje vsemirja

V najnovejšem zrcalastem teleskopu na Zemlji, ki se nahaja v severnoameriški višinski zvezdarni Mount Wilson in ki ima odprtino $2\frac{1}{2}$ m, so nedavno fotografirali zopet novo vsemirsko megolino.*

To dosihmal neznano svetovje odpira človeškemu duhu nove neskončne vidike. Proučevanje omenjenih fotografij na Harvardovi ameriški zvezdarni je prineslo zelo verjetno domnevo, da je ta mala in slabo vidna meglina oddaljena približno en milijon svetlobnih let. Ker svetlobno leto predstavlja prostor, ki ga preleti svetloba v enem letu s svojo znano hitrostjo 300.000 km v sekundi, tedaj pomeni eno svetlobno leto približno $9\frac{1}{4}$ bilijona kilometrov. Najbližja zvezda-nepremičnica Canopus na južnem nebu je za štiri svetlobna leta oddaljena od nas, to se pravi 37 bilijonov km. Oddaljenost doslej najskrajnejših megel so preračunali na približno

* Nepočenemu čitatelju nasvetujemo, da prebere članek »Rimska cesta in spiralne megle«, »Življenje in svet« št. 46 (1927), str. 1095.

nó 250.000 svetlobnih let. Novo svetovje, ki nam ga je odkrila zvezdarna na Mount Wilsonu, pa utegne biti štirikrat dalje. Milijon svetlobnih let pa je enak daljavi kakih 45 kvintilijonov km. To številko zapišemo tako, da postavimo za 45 še 30 ničel. Omenjena megla je za sedaj skrajna meja vse-mirja, v kolikor ga pozna človeštvo.

Vprašanje, kako daleč sega vesmir, kje so njegove meje, je eno najtežjih vprašanj zvezdoznanske vede. Največji sedanji nemški astronom, monakovski profesor Seeliger, je nedavno odgovoril na to vprašanje takole: «Naš razum prav tako brezpogojno zahteva,

da smatramo prostor za neskončen in da vidimo v njem le tu in tam razsuto maso snovi, kakor zahtevajo naša čutila, da glede na njih preslabo dojemljivost omejimo vesoljni prostor.»

Že Giordano Bruno, ki je bil l. 1593. kot krivoverec sežgan na grmadi, ker je branil nasproti službenemu mnenju katoliških učenjakov in cele Cerkve Kopernikovo heliocentrično stališče,** je naglašal, da nam pogled na zvezd-

** Kopernik je učil, da se ne vrtil Solnce okoli Zemlje, marveč narobe: Zemlja se suče okoli Solнца, zato je le-to središče (heliocentrično stališče).

IZ VSEMIKJA: Idealizirana slika površine na Luni s Saturnom

nato nebo odpira vpogled v neskončen vsemirski prostor. Meje našega spoznavanja pa so se videle vsekdar omejene, zato smo spoznavali izgradnjo vsemirja samo v zvezi s tem, v koliko so se razširjala in izpopolnjevala naša optična merila in v kolikor so napredovale opazovalne metode. Tako največji današnji teleskopi zaznavajo približno 10 milijard nepremičnih zvezd v daljavi okrog 16.000 svetlobnih let, vse ostalo pa so megline, ki se razprostirajo znatno dalje.

V splošnem delimo vsemirske megle v tri skupine: spiralne, plinovske in temne megle. Največ je spiralnih; misli se, da jih je milijon. Sem se štejejo najbolj oddaljena ozvezdja. Vrh tega kažejo spiralne megle nenavadno močno lastno gibanje. Računa se, da pre-

vale v sekundi približno 1100 km, brzina, ki je celo v vsemirju, kjer gibanje presega vse pojme ubogih zemljanov, nenavadna in izredna. Vendar vse vsemirske megle ne brzé s tolikšno hitrostjo; kot povprečno merilo se jemlje 500 km na sekundo. To gibanje pa je vnanje, namreč pomikanje v daljavo; vrhu tega se sučejo spiralne megle še okoli lastnega središča. Pri tem delci megel plavajo od centra navzven in se šele v več tisoč letih obrnejo docela okoli svojega jedra. Zdi se, da so te megline čisto posebni svetovni sistemi, ki leže izven našega sistema z Rimsko ali Mlečno cesto. Semkaj lahko štejejo tudi spiralno meglo, ki so jo nedavno fotografirali na Mount Wilsonu in ki ji pripisujejo daljavo milijon svetlobnih let.

Albert Jean

Čudoviti zvon

Marija Dourduffova je dvignila pest, češ, naj molčita.

Stari Guirek, ki je pljuval v pepel na ognjišču, in mali Ivan, ki se je kratkočasil s tem, da je kar na živo skubel ranjenega galeba, sta okamenela ob njenem ukazu. In drugega ni bilo več čuti kakor tajinstveno polzenje zajetnega viharja ob slamnati strehi.

Marija je tedaj skomignila z zastavnimi pleči in dve trdi gubi sta se ji zasekali v zagoreli, ozki obraz.

»Veter se obrača proti severozapadu!« je izjavila.

Mislila je na svojega moža in oba fanta, ki so morali osorej na morju stiskati mlaskajoče jadrovje in pri tem tako krčevito skupaj vleči konopce v obročkih, da so jim hoteli nohtovi popokati.

Guirek je majal z glavo. Čeprav ga je skrnina priklepala kot klado k peči, je ostal bister in je znal modro svetovati.

»Dokler ne slišiš zvona iz Keraskoeta, si ne beli glave zaradi moških. Marička!« jo je potolažil in si porinil čik med ogoljeno dlesno in ohlapno lice.

»Zgon iz Keraskoeta!« je ponovila ženska.

Pogrebna slika ji je hodila po glavi. V mislih je videla med opatijskimi razvalinami mali zvonik z bršljanovo oglavnico. Zob časa mu je pregledal oboke in krivotnice, sesul stebrovje, razdrobil

barvasta okna. Edino eden nekdanjih zvonov je čudežno ostal v luknjičasti dolbini njegove kolibice.

Leta in leta je zvonec molčal, njegov bronasti jezik se je oglasil zgolj takrat, kadar je bilo pod milo nebo zagnati vest o kaki nesreči. Ako se je razmajal, je to vselej pomenilo, da se je razbil kak brod ob obrežju. Najsi je še tako čisto pel, je vendar otožno donelo, kakor bi mrliču zvonilo.

In ribiči so pripisovali zvonu skrivno moč, ki je presegala njih preprosti razum.

V resnici je bila stvar seveda manj tajinstvena, kajti stari zvonik je stal v taki smeri, da so samo severozapadni viharji — ki največje zaganjajo barke na obrežne čeri — pihali ob zvon in ga mogli razgibati...

Vihra je nenadno podvojila svoj zagon. Kar čutilo se je, kako udelava v svojem besu, kako dviga vodo, premeta ladje, brije po goljavi, se zaletuje proti središču zvonca, kakor da je to zadnji smoter njenega navora.

Marička je tedaj odklenila omaro in vzela svojo veliko haljo z oglavnico od črnega sukna.

»Ali greš od doma? Kam pa meriš?« je zaklical stari.

Zenski se ni zdelo vredno, da bi mu odgovorila. Odprla je duri nizke čum-

nate in veter se ji je zakadil v krila, kj so se ji zdajci oprijela čvrstih nog...

Korakala je s sklonjeno glavo in malce lovila sapo, ker jo je piš dušil. In pod črepino gladkega čela ji je žila in dila ena sama misel: »Zvon v Keraskoetu ne sme zacingljati!... Zvon ne sme zacingljati!...« In pesek jo je bičal v obraz, ji delal skorjo po polti. In čutila ga je, kako se ji usiplje med zobe nalik zmletemu steklu, kadar je stiskala čeljusti.

Daleč je bilo od hiše do keraskoetskega zvonika, Marička je dolgo stopala. V mračno slast ji je bilo, ko se je takisto borila z burjo, saj se je na ta način zdela podobna svojemu možu in obema sinovoma, ki so se enako otepali z neurjem. In bilo je prav težavno ter obenem prav sladko, namreč občestvo njihovih teles, ki so se skupno trudila.

✱

Ko je Marička dospela v opatijske ruševine, je veter neznansko butil in ženska se je opotekla pod udarcem nevidnega kija. Velika nenadna upeljanost ji je ohromila vse mišice. Po žilah se ji je pretakal svinec in bilo ji je, da se bo zdaj zdaj sesedla tu med koprivami in metami, poražena in pogažena.

Vendar je vzdignila oči kvišku in v razdrapani dolbini zagledala temno li-so, gostejšo od sence.

»Zvonec«, je zamrmrala.

Tedajci jo je prešinilo novo življenje. Čilost in mladost sta ji zacveteli po krvi. Zmožna je bila vseh čudes, dostopna za sleherno navdihnjenje.

Vrv se je vijugala ko kača med blestečim bršljanom — povsem nova vrv, kakaj upravitelju sosednega sela je bilo do tega, da bi zvonec klenkal ob škofovem obisku prejšnje poletje.

Marička — ki so bili nje možki v nevarnosti na morju — je šinila proti tej vrvi. Oprijela se je vneto z obema rokama in vlekla z vso svojo težo kot živa, drhteča, lhteča, proseča gmota...

Glas priletnega Guireka ji je še zvenel po ušesih:

»Dokler ne začuješ zvona iz Keraskoeta, si ne teri glave za možake, Marička!«

In Marija Dourduffova — pa naj se ji obrabijo dlani! — se je oklepala tega konopca, ki je delal zvon nepremakljiv in ga obsodil v molk.

✱

Kakšna je bila ta noč, si lahko mislite, jelite? Kajti severozahodnik si je vse prizadel, da bi zlomil odpor te ženščine, ki se je drznila kljubovati prirodnim silam... Zlahka si predočujete naskoke, nenadne sunke, vrtince in sukljaje, ter kri na odrtilih prstih, za pestja, ki se upirajo, in pa velike žilnate motvoze od ene pazduhe do druge, in kolcanje, davljenje, vse, čisto vse!...

Ne, vsega nač ne! Saj niste mogli domnevati, da je jutranja zora našla Maričkino moštvo živo na ladji z odlomljenim jadrnikom. In ko jih je rešilni čoln vzel na svoj krov, je gospodar Dourduff izjavil:

»Krivec je tako razsajal, da smo se fanta in jaz sprijaznili z mislijo, da ne bomo nikoli več videli svojega doma. Potem pa se je piš kar polegel... Nevihla nas je obdajala; slišali smo njeno vršanje, oblivala nas je nje pena, ampak jadrati smo kakor po olju. To pa je čudež, tolikšen čudež, kakor če ne bi bil nocoj zapel zvonec v Keraskoetu!« (Iz francoščine K.)

.....

Viljem Nėmec

Moj sluga Soliman

Češki potovalec in potopisec V. Nėmec, ki je v mladih letih preživel več let v Afriki in Aziji, lovil zveri in spremljal razne imenitnike (med njimi avstrijske nadvojvode) na potovanjih, je spisal več zanimivih potopisov o Egiptu, Sudanu, Abesiniji itd. Iz poslednje, čisto še neobjavljene knjige nam je dal na razpolago naslednje poglavje kot original za »Življenje in svet«.

Za bivanja v Egiptu sem izmenjal precej slug; noben mi ni prav ugajal in sem slehernega že kmalu odpustil.

Ob neki priliki mi je sosed Jusuf priporočil slovečega slugo-velikana — napol beduinskega porekla. Pristal sem in kmalu na to mi je privedel človeka, ki je bil zares pravi ober.

Ko je prišel do praga, se je bil moral skloniti, da je lahko vstopil v sobo. Ni

bil samo visok, marveč tudi širok in mišičast; imel je ogromne roke in noge, ki jih je gibal nekam medlo in okorno. Človeku pa se je takoj zdelo, da ima pred seboj močnega korenjaka, ki je samo zbog tega tolikanj neroden, ker se boji, da ne bi s svojo močjo storil komu kaj žalega.

Oblečen je bil v umazano cunjasto obleko; noge je obul v rdeče usnjate sandale, ki pa niso bile njegova last, saj je komaj stlačil vanje svoja lopatasta stopala. Dvomim, da bi bil človek s takimi nogami sploh dobil v Kairu primerne sandale. Tudi roke je imel lopataste; skoro so mu visele na mogočnih ramenih in se je videlo, da mož ne ve, kam bi jih djal. Videlo se je, da so mu v nepriliko. Govoreč z menoj, je venomer stiskal pest in jo zopet odpiral, kakor da bi bil po nečem segal. V tem stanju so se mi njegove roke videle kakor dve ogromni tipki velikega pisalnega stroja. Zarjavelo obličje je bilo zaraščeno z gosto, rjavo brado, ki je poganjala tako bujno, kakor je le redkokdaj vidiš pri Egipčanih.

Vzlic mogočni postavi in divji vnanjosti se mi je ob pogledu na Solimana zdelo, da je pošten in dobrodušen možak. Ta vtisk je postal še silnejši, če sem ujel miren pogled njegovih modrih oči, ki so pri Arabcih kaj redke. Zrle so okoli sebe tako dobrohotno in nedolžno, kakor oči štiriletnega otroka.

Soliman si je brž pridobil moje zaupanje in sem ga rad sprejel v službo. Dvajset frankov mesečno, kakor se je bil že Jusuf z njim domenil, ni bilo nič preveč; koristi, ki mi jih je obetala v mojem lovskem poklicu njegova zajetna postava, so mirno odtehtale ta denar.

Edin pomislek, ki se mi je tisti hip zaril v glavo, je bil: koliko neki sné tak-le sluga? Zares se mi prehranjevanje tega človeka ni videlo kdo ve kako mikavno. K sreči mi ni bilo treba skrbeti za evropsko hrano; domačina pa lahko nasitiš za cenen denar. Čeprav je bil velikan, sem se vendar nadejal, da ne bo treba posebnih finančnih žrtev, da bo zadoščeno potrebam njegovega želodca.

Soliman ibn Hasan je tedaj ostal pri meni in se je počasi uvajal v nove dolžnosti. Kmalu sem se navadil nanj, saj je bil v resnici pošten in dobrodušen možak. Tudi moj krokar Gurab se je bil sprijatelžil z njim in ga je od-

likoval s posebnim zaupnim prijateljstvom. Igraje se je naučil izgovarjati njegovo ime, pa je ure in ure posedal na Sulejmanovem močnem ramenu, ga klical in se igral z njegovimi brki.

Okornost novega sluga pa mi je napravila marsikako preglavico in tudi dokaj škode. Sulejmanove ogromne roke se niso mogle privaditi raznim drobnim predmetom v gospodinjstvu; od strahu, da ne bi padli na tla, jih je na moč stiskal in včasih zdrobil. Stekla se je posebno bal; umivaje posodo, si je v potu svojega obraza prizadeval, da ga ne bi zlomil, vzlic temu je zadoštoval en sam neokreten dotik in steklen ali porcelanast krožnik se je na mah razbil. Včasih se je pripetilo, da je s prtom brisal to ali ono posodo; ko pa je hotel položiti krožnik na mizo, je opazil, da ima v prtu črečinje. Če sem ga oštel zaradi te nepazljivosti, je bil na mah ves v solzah; videč tega velikana jokati, sem se omeščal in Solimanu odpustil.

Nekega dne me je bil spremil v mesto na trg. Med drugim sem kupil par golobov in izročil ptici Solimanu, da ju odnese domov. Posebej sem ga bil opozoril, da mora biti na moč previden, zakaj goloba se mu lahko izvijeta in odletita. To se sicer ni zgodilo; ko sem se bil vrnil domov, sta ležala nepremično na mizi. Soliman ju je bil od strahu, da mu ne odletita, tako stisnil v pest, da je revežema ušla sapa in sta poginila.

Ob drugi priliki me je trapila neka očesna bolezen, ki zlasti v poletnem času kaj rada nadleguje Evropce. Ležal sem na postelji; Soliman mi je dal mrzle obkladke na oči. Zdaj pa zdaj sem si moral kaniti v oči neko tekočino. Lekarniška steklenica je stala na nočni omarici tik postelje. Zraven omarice pa je bil na veliki skrinji akvarij z več kot 30 litrov vode. Tu so se živahno podile razne nilske ribice.

Vlel sem Solimanu, da naj mi dá zdravilo. Soliman, ki je samo prvega dne v moji službi nosil usnjene sandale, je hodil po navadi bos; koža na podplatih ni bila nič mehkejša od novega podplata na obuvalu. Ker nisem smel gledati v luč, nisem vedel, kaj neki počenja ondi pri oknu. Pogledal sem tja stoprav v trenutku, ko me je opozorilo sumljivo klopotanje.

»Soliman, t'emell henak é?« (Soliman, kaj na delaš?), sem vzkliznil, ko sem opazil, da skuša skriti z noge neki

predmet na preprogi. Soliman se je urno obrnil; pod nogo mu je nekaj zaškripalo, kakor če se drobi steklo. Ko je odmaknil stopalo, sem opazil, da je bila lekarniška steklenica razdrobljena na stotine drobnih črepinj. Človek bi mislil: mož se je ranil na podplatih! Nak! Še opraskal se ni. Z otroško zadrego je zrl vame in se počasi sklonil, da odstrani črepinje. Ali Solimano vo okorno telo ni imelo dovolj prostora; zadel je bil ob omarico in jo prekobalil na akvarij. Voda je pljusnila čez rob, ž njo vred pa so se tudi ribice valjale po preprogi med steklenimi črepinjami. Ves solzan je gledal Soliman sado ve svoje nerodnosti; ni vedel, kaj zdaj storiti.

Tak je bil tedaj moj sluga Soliman ibn Hasan. No, počasi se je bil vendar le nekoliko privadil; roke so mu postale občutljive tudi za lahke in krhke predmete. Jel je postajati sigurnejši in samostojnejši. Kmalu sem spoznal, da mi je vdan iz dna svojega poštenega srca; zdaj pa zdaj je pokazal to vdanost z odločno obrambo mojih koristi. pri čemer se ni oziral niti na me, če se mu je zdelo, da je ta ali ona reč v moj prosep. Drugače pa je bil vrlo ubogljiv in pokoren; moja beseda je veljala pri njem več od korana, čigar zapovedi si sicer ni preveč jemal k srcu. Često je moral čuti očitke moslimskih sosedov, češ, da je versko nemaren in da se ne udeležuje skupnih molitev. Soliman se je v takih primerih izmotalav z lažjo in je trdil, da opravlja svoje molitve doma. Pri tem se je drzno skliceval na me kot pričó.

Soliman pa je umel pokazati tudi praktične sposobnosti, o čemer pričuje ta-le dogodba:

Na svojih izletih po arabski puštinji, ki se začenja že pet kilometrov od poslednjih hiš mesta Kaira, sem nekega dne opazil sledi hijene. Šel sem po mehkem pesku za njimi, dokler nisem prisnel v ozko skalnato dolino, polno velikega kamenja. Slutil sem, da utegnem biti v tej kotanji skrivališče hijen. Namenil sem se, da na pripravnem mestu ostavim kako mrhovino in počakam s puško v roki, kdaj bo zverino zamikal nji tolikanj prijeten duh.

Vrnil sem se domov in razložil Solimanu svojo namero. Hotel sem mu pokazati prostor, ki sem si ga bil izbral, zato sem naslednjega dne vzel slugo s seboj v puščavo.

Ko je videl, kje naj odlaga vabo, sem mu velel, da naj od jutri dalje vsak dan prinaša na to mesto po dva kilograma mesa, da se hijena navadi na tisti prostor. Če bo opazil, da je hijena ponoči vabo odnesla in požrla, naj me brž obvesti.

Tri naslednje dni mi je Soliman javljal, da je vaba nedotaknjena; potem-takem so ležali ondi trije veliki kosi mesa, ki se je zaradi vročine takoj do dobrega posušilo.

Četrtega dne pa so vsi kosi izginili; številne stopinje v pesku so kazale, da je prišla hijena. Vestno je bil Soliman položil tja še četrty kos.

Naslednjega dne je tudi ta izginil. Zvečer sem šel sam prežat na puštinjsko strašilo. Skril sem se ob dobrem vetru med tremi velikimi kamni in čakal potrpežljivo nekaj ur. Zaman. Okoli enajste ure so me predramili iz lahnega sna glasovi, ki so pričevali, da se je zver bližala.

Ni bilo treba posebnega truda: brž ko mi je prišla v cilj, sem jo prekobalil z dvema streloma. Pustil sem jo ležati, sam pa sem se zaril v desek in spal do jutra.

Okrog petih zjutraj sem se vzdramil. Prva skrb mi je bila, da spravim hijeno med veliko kamenje in jo ondi dobro skrijm, da se je ne bi med mojo odsotnostjo polastili mrharji. Potlej sem se vrnil v mesto.

Prišedši domov, sem takoj poslal Solimana s tovrnim oslom po plen in mu velel, da mi hijenino truplo nedoškodovano pripelje domov.

Opoldne se je mož vračal. Videl sem ga z daljnogledom, ko se je bližal mestu, a glej — kje neki ima hijeno?! Na oslu je tičal samo velik, čisto bel zavitek.

Zadeva se je pojasnila, ko se je Soliman, za katerim se je vsulo kakih dve sto ljudi, naposled ustavil pred mojimi vratmi. Brž sem jih odpahnil in ga pustil na dvor, oba pa sva se morala na moč potruditi, da sva bila zaustavila trumo radovednežev, ki so se hoteli za vsako ceno preriti v mojo hišo.

Na oslu je res bila hijena. Sluga jo je z vrvjo trdno privezal k sedlu. — da pa se ji ne bi med potjo kaj pripetilo, je vzel s seboj v puščavo fino pokrivalo iz kameline kože, zavil vani žival in jo privezal na sedlo, na vrh pa je pokrnil še veliko postelino rjuho, ki jo je bil na robah nekajkrat preluknjal in potegnil skozi luknje platnene trake, s kate-

rimi je moj plen še enkrat zvezal pod oslovim vandom.

Na rjuhi in na pokrivalu so bili madeži strjene krvi.

Ko sem videl, kakšno nerodnost je bil spet Soliman storil s predmeti moje garderobe, me je minilo vse veselje in sem se togotno zadril nad nilim:

»Kakšno neumnost si mi zopet storil, bedak; kdo neki ti je dovolil vzeti na pot moje perilo?«

»Prosim te, gospod, nikar se ne huduj in ne jezi; to bo samo škodovalo tvojemu zdravju. Sicer pa si mi velel, da naj ti pripeljem hijeno neškodovano domov.«

»Prave, sem odvrnil. »toda zakaj nisi mrho zavil v vreče.«

»Nake, je rekel nedolžno kakor otrok. »vreče bi bile premajhne; vrhu tega sem moral vzeti s seboj še kaj, da ne bi med potjo posedle muhe na hijeno in odložile v ranah svoja jajčka. Že med potjo bi se bili razvili črvi in meso ne bi bilo za prodajo; usmradilo bi se.«

To me je presenetilo, pa sem rekel odločno, da mi ni mar za meso; šlo mi je le za kožo in za glavo. Kdo pa sploh uživa hijenino meso?

Tedajci se je Solimanu z blaženim smehljajem zjasnilo preplašeno obličje.

»Ali res ne maraš tega mesa, gospod?« — me je vprašal hlastno.

»Kaj pa, da ne, — saj nima cene. Le odnesi hijeno iz mesta in jo zakopaj v pesek!«

»To bi bila prehuda škoda!« je rekel in postal spet preplašen in mrk. »Če ne maraš mesa, pa ga pokloni meni; bi mi bilo na moč v korist«

»Kaj boš pa ž njim, bedak, saj vendar ni užitno?«

»Kaj pa, da je«, je rekel Soliman, »če mi ga daruješ, ga vsega prodam. Mar ne vidiš, koliko ljudi čaka nanj tam-le pred hišo?«

In zares — zunaj so ljudje kar vreli skupaj, dobršna množica jih je že mrgolela pred mojo hišo. Butali so ob vrata in nestrpnostno vpraševali, kdaj se bo začelo prodajati hijenino meso.

Rešitev te uganke je dokaj preprosta:

Vsi mohamedanski narodi izredno čislajo nosečo ženo; več ko ima katera otrok, bolj je pri ljudstvu v časteh. Jalovalo ženo mož kaj kmalu ostavi. Zato si žene izmišljajo razna sredstva, da bi bile bolj rodovitne, pa tudi možje jih radi podprejo z lastno iznajdljivostjo. Globoko se je vkoreninila prazna vera.

da žena sigurno zanosi. Če povžije magari še tako majčken košček hijeninega mesa.

To, da sem bil ponoči ustrelil hijeno in poslal Solimana ponjo, se je po zaslugi Solimanovega bahaštva razneslo že na vse zgodaj po okolici.

Množica žena, mož in otrok je nestrpnostno čakala, kdaj se bo pojavil Soliman s hijeno.

Zadeva me je kmalu spravila v dobro voljo. Ne samo, da sem dal Solimanu vse meso, tudi vrata sem bil odprl na stežaj in sluga je lahko vsakemu radovednežu pokazal ustreljeno hijeno. Rekel pa je, da bo šele naslednjega dne prodajal meso in sicer po 1 nilaster kakor škatla za vžigalice velik košček, kdor pa hoče kupiti na veliko, dobože sto takih koščkov za zlatnik po dvajset frankov.

Solimanu je kupčija imenitno uspela. Pred hišo je stala še tja do večera množica kupcev: naposled so ostale od hijene samo kosti, želodec in črevesa. Soliman je zvečer zanesel drob v mesto zato pa se je vrnil s tremi dobršnimi kosi ovčjega mesa, ki ga je urno razkosal in mirno prodajal naslednjega dne kot hijenino meso.

Še ves tisti dan so hodile žene po »hijenino meso«, ki naj pomore k rodovitnosti. Soliman ga je postrežljivo prodajal, dokler ni pošla zadnja zaloga.

Pozneje se je bahal da te zaslužil pet liber šterlingov v zlatu — trikrat več nego sem dobil jaz za kožo in za lobanjo.

Novosti o postanku človeka

Iz »Prirode«, popularnega ilustriranega časopisa, ki ga izdaja Hrv. prirodoslovno društvo v Zagrebu, posnemamo nekatere zanimive podatke o najnovejših znanstvenih raziskavanjih in teorijah o postanku človeka.

Profesor anatomije v Amsterdamu C. Bolk skuša v poslednjih letih na nov način osvetliti vprašanje človekovega razvoja iz drugih živalskih vrst. Bolk se je predvsem ustavil pri dejstvu, da so embriji*) opice, zlasti tako zvanih antropoidov (človeku podobnih opic), mnogo bolj podobni človeku² nego razvite opice. Celo vrsto osobin, ki jih ima človek, kažejo tudi opičji zarodki; sem se šteje na primer dejstvo, da zobje zgornje in spodnje čeljusti stoje v isti navpičnici, potem pomanjkanje dlake, nepigmentirana koža, razmeroma veliki možgani, slična izgradnja rok in nog itd. Na podlagi teh podobnosti skuša prof. Bolk dokazati, da so predniki današnjega človeka čedalje bolj zaostajali na embrijonalni (zarodni) stopnji, zbog česar je nastopilo nazadovanje v razvoju. To bi potrjevalo po raziskovalčevem mnenju tudi dejstvo, da človek v primeri z različnimi živalmi zelo počasi raste. Otrokova teža se podvoji šele v 6 mesecih, žrebetova pa že v 2 mesecih; tele postane v 1 in pol mesecu enkrat težje nego je bilo ob rojstvu, kunec pa celo v 6 dneh. Vzrok temu nazadovanju je iskati v delovanju tako zvanih hormonov**), ki vplivajo na razvoj in na delovanje organov. Tako zastajanje na zarodkovih stopnjah imenuje Bolk »fetalizacijo«. Le-ta pa ni enakomerna: pri teh živalih je večja, pri teh manjša. Bolk celo primerja človeka s tako zvanimi neoteničnimi živalmi. Neotenija se namreč imenuje pojav, da ta ali ona žival postane že kot zarodek spolno godna in se potem sploh dalje ne razvija. Po mnenju tega raziskovalca je tudi človek v tej smeri manj razvit nego antropoidna opica, za katero so človeku odgovarjajoče stopnje samo prehodnega značaja in gre skozi nje že kot zarodek.

*) Zarodki v materinem telesu.

**) O hormonih glej razpravo »Skrivnosti človeških žlez«, »Življenje in svet« številka 38, str. 873.

Ta zadeva je za nestrokovnjaka dokaj zapredena; poljudnejša so nadaljnja Bolkova izvajanja o postanku človeških ras. Bolk sodi, da razlike med različnimi rasami povzroča neenakomerna fetalizacija. Delovanje endokrinih žlez bi torej bilo pri vsaki rasi nekoliko drugačno. Zato imajo na primer Mongoli ploščnat nos, izbuljene oči in v notranjem kotu vek kožno gubo. Take tvorbe najdemo pri Evropejcih zgolj v embrijonalnem razvoju. Potemtakem bi bili Mongoli bolj fetalizirani nego Evropejci in predstavljajo višjo razvojno stopnjo. Po Bolkovem mnenju so imeli prvotno vsi ljudje črno polt in črne lase. Ta barva je ostala le še pri črnih, Papuancih in Avstralcih. To, da so druge rase bolj svetle barve, pričuje, da je njihov razvoj bolj zaostal. Embriji črncev so beli, celo novorojenček je svetlejša barve; šele po 6 mesecih potemni. Največje nazadovanje v pigmentaciji***) kaže severna ali nordijska rasa, pri kateri so oči, lasje in koža popolnoma svetle in brez pigmenta. Podolgovata (dolihokefalna) lobanja je znak primitivnega stanja. Tudi pri rasah s podolgovato lobanjo ima zarodek do 6 ali 7 meseca okroglo (brahikefalno) lobanjo.

Vsekakor imajo te Bolkove teorije zgolj vrednost domnev in jih je vzeti le kot zanimiv prispevek k proučevanju človeškega izvora, ki je še vedno dokaj nejasen.

Ena izmed pglavitnih razlik med človekom in opico je pomanjkanje razvite dlake na človeškem telesu. Vprašanje je, kako naj si razložimo pojav, da človek nima razvite dlake. Že Darwin se je pečal s tem problemom in je prišel do sklepa, da bi se dalo zmanjšanje dlake razložiti s tako zvano spolno izbiro. Darwin opozarja, da imajo opice na zadnji plati mesta brez dlake, ki so živo pobarvana, zlasti za časa parjenja. Brez dvoma gre v tem primeru za prilagoditve, ki služijo privlačnosti spolov, pa je tedaj zelo verjetno, da je nagota nastala pod vplivom spolne izbire.

***) Pigment je kožna barva, od katere dobiva človeška polt svojo barvo.

Odtod se vsiljuje misel, da so morda tudi pri naših prednikih delovali podobni vzroki. Po Darwinu si je prvoten človek najraje izbiral žene, ki so imele malo dlake po telesu; ta izbira se je stalno nadaljevala. Tako so ženske izgubljale dlako čedalje bolj. To se je preneslo tudi na moške in ta estetski nagon je naposled povzročil, da je dlaka z večjega dela telesa izginila.

Glede las na glavi misli Darwin, da so si moški v pradobi izbirali žene s kar najlepšimi lasmi, žene pa zopet moške s polno brado in košatimi brki. Tako bi se imeli razviti pri ženah dolgi lasje, pri moških pa močni brki in brada. Težko ra je razumeti, zakaj so se ohranile dlake pod pazduho in na spodnjem delu trupa. Nemški antropolog Schwalbe trdi, da Darwinovo tolmačenje ne zadostuje; dlaka na telesu je marveč v zavisni zvezi z razvojem las na glavi. Ker so se pri človeku razvili večji možgani, je potreboval večjo in boljšo zaščito pred solncem, zlasti še, odkar so začeli naši predniki hoditi pokonci. Močnejši razvoj las na glavi pa je povzročil, da so dlake po telesu zaostale v rasti, ker se je porabilo več snovi za razvoj lasišča. To Schwalbejevo mnenje ni preveč verjetno, ker je znano, da obstoje rase, ki imajo močno dlako po telesu, pa tudi bujne lase in brado; imamo pa rase brez dlake, na primer zamorce, čijih lasje so razmeroma slabi in kratki.

Večjo verjetnost od Darwinovih in Schwalbejevih razlag ima teorija, ki jo je objavil l. 1926. angleški antropolog Fleure. Po njegovem mnenju je vzrok, da je človek izgubil dlako po telesu, boj za obstoj med posameznimi tolpmi praljudi v času, ko je človek že poznal ogenj. Po Fleureju so se na-

ši davni predniki borili med seboj s plamenicami (bakljami). Tisti, ki se mu je dlaka zažgala, je moral poginiti; manj dlakasti so bili tedaj bolj zavarovani pred to nevarnostjo in so se lažje držali v boju za obstoj. Ta domneva se zdi danes še najbolj verjetna.

Zakaj se je ohranila moška brada, lahko razumemo v Darwinovem smislu; lasje na glavi pa so se morali ohraniti kot zaščita pred solncem.

Dlake pod pazduho in na spodnjem delu telesa so najbrž ostale zaradi tega, ker so tu posebno razvite kožne žleze, ki izločajo vonjivo snov. Dlake pospešujejo izhlapevanje teh izločkov in razširjajo vonj, ki draži seksualnost. Potemtakem bi tu veljalo Darwinovo načelo o spolni izbiri. Vonj te vrste je imel bržčas znatno vlogo pri pračloveku.

.....

Lesoreza na naslovni strani v 1. in današnji številki sta delo grafika E. Justina.

★

Odličen srbsko-pravoslavni bogoslov nam je izročil daljšo razpravo o pravoslavju, ki bo začela izhajati v eni prihodnjih števil.

★

Čitatelje prosimo, da včasih sporoče uredništvu svoje želje glede lista. Vsa komur in vsem ni moči ugoditi, pametne in izvedljive predloge pa bomo radi izvršili.

.....

«ŽIVLJENJE IN SVET» stane celoletno 60 Din, polletno 30 Din, četrletno 15 Din, mesečno pa 6 Din. — Posamezne številke stanejo v podrobni prodaji samo 2 Din.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA mesečno 2 liri, četrletno 6 lir, polletno 12 lir, celoletno 24 lir. — FRANCIJA mesečno 3 franke. ČESKOSLOVAŠKA mesečno 4 krone, AVSTRIJA mesečno 63 grošev, AMERIKA in ostalo inozemstvo 1 in pol dolarja na leto.